

Zaferin Başı
BİRLİK
Hezimetin Başı
AYRILIKTIR

– TARIK EBU ABDULLAH –

Zaferin Başı Birlik, Hezimetin Başı Ayrılıktır

Tarık Ebu Abdullah

Ramazan 1441 / Mayıs 2020

www.ilmvecihad.com

İÇİNDEKİLER

Mukaddime	5
<i>Birinci fasıl: Cemaat Olmak Vaciptir, Tefrika Haramdır</i>	11
<i>İkinci fasıl: Allah (azze ve celle)'nin Yardımının Tecelli Etmesi İçin Müslümanların Birliği Şarttır</i>	19
<i>Üçüncü fasıl: İslam Birliği; İşitmek ve İtaat Etmek Üzere Kurulmuştur</i>	29
<i>Dördüncü fasıl: İhtilaf Türleri</i>	53
<i>Beşinci fasıl: Emir Sahibine Muhalefet Ne Hallerde Caiz Olur?</i>	67
<i>Altıncı fasıl: Bir Cemaatten Ayrılmak Ne Halde Caiz Olur?</i>	75
Hatime	91

ilimvecihad.com

سورۃ الاحزاب

وبه نستعين

Allah'a hamd olsun, Rasûlü Muhammed'e salât ve selam olsun. Bundan sonra...

...Bu risaleye¹ başlık olarak seçtiğim söz Mâlikî ulemâsından Ebu Bekr et-Tartuşi (rahimehullah)'a aittir. Kıymetli kitabı "Sirâcu'l-Mulûk" ta şöyle diyor: "Ey askerler, emir sahiplerine karşı çıkmayın, onlardan ayrılmayın, ayrılık ile zafer olmaz. İhtilaf edenin cemaati olmaz. Allah'ü Teâlâ şöyle buyuruyor: "...**Birbirinizle çekişmeyin, sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider...**", zaferin başı birliklidir, hezimetin başı da ayrılıktır. Cemaatin direği işitmek ve itaat etmektir."²

Bu sözleri tartışacak veya inkâr edecek bir Müslüman yoktur. Zira çekişmenin, ihtilafa düşmenin ve tefrikanın haramlığı dinimizde tevatür ile sâbittir. Aksine Allah (subhanehu ve teâlâ) İslam ümmetine hep beraber ipine sımsıkı sarılmayı emretmiştir. Bu Allah (subhanehu ve teâlâ)'nın emridir. Her ilahi emir ilahi nusretin varlığı için sebeptir. Ve özellikle bu emir ilahi nusretin tahakkuk etmesi için sebeptir.³

1 Bu risaleyi bundan takriben dokuz sene önce yazdım. O zamandan bugüne kadar neşredilmesi nasip olmadı. Bugün mevzu yine çok canlı ve önemli olduğu için tekrar gözden geçirmek ve güncelleyerek Müslümanlara sunmak istedim. Bu ilaveler çok fazla olmayacağından ötürü bunu dipnotlar olarak yapmayı tercih ettim. Daha evvelki dipnotlardan ayırt edilebilmesi için de farklı bir font kullandım. Rabbimden hidayet, tevfiik ve kabul buyurmasını niyaz ederim. 20 Ramazan 1441

2 Siracu'l-Muluk, 703. (Ed-Daru'l-Mısriyyetu'l-Lubnaniyye, birinci baskı h.1414)

3 Bu emre itaatin sebep olması şart mahiyetindedir. Zaten daha sonra ikinci faslın başlığında şart olduğu zikredilecektir. Yani Müslümanlar arasında vahdet olmadığı sürece ilahi nusret ve Müslümanların hâkimiyeti asla gerçekleşmeyecektir. Zira dünya âlemi tevellüt âlemidir. Bu âlemde bazı neticeler bazı sebeplerle ilişkilendirilmiştir. Sebebin varlığı neticenin varlığını, sebebin yokluğu neticenin yokluğunu gerektirir. İslam şeriati ise dünya âleminin bu sebep ve netice ilişkilerini tayin eden, beyan eden ve izah eden hidayet yoludur. Ve İslam şeriati vahdeti emrediyor ve tefrikayı

Allah (*azze ve celle*)'nin eli daima ümmetin birliğini oluşturanların üzerinde olmuştur. Onlar Allah (*subhanehu ve teâla*)'nın merhametine nâil olmaya, hidayet, nusret ve temkin sahibi olmaya, yeryüzünde O'nun rızasına ve devlete kavuşmaya, âhirette de rızasıyla cennetine girmeye hak kazanmışlardır. İtaatten itaat tevellüt eder. Amelin cezası cinsine göredir. İtaatin mükâfatı daha üstün bir itaattir. İsyanın cezası da daha büyük bir isyandır.

Şahsi maslahatını İslam topluluğunun maslahatı için terk edenleri, Müslümanların ihtiyaçlarını nefsi arzularına tercih edenleri Allah (*azze ve celle*) daha üstün itaatlere hidayet eder. Onlara sâlih amelleri kolaylaştırır ve onları insanların üzerinde hâkim kılar. Zira bu durumda her bir fert için ve umumen topluluk için büyük bir fayda vardır. Zira imtihandan geçmiş, nefsinin Allah (*azze ve celle*)'nin emrine itaat etmeye zorlanmış, şahsi değil ümmetin maslahatını azmeden insanların din ve dünya işlerini ellerine almaları Allah (*azze ve celle*)'nin rahmetini ve nusretini celp eder ve yeryüzünde adaletin varlığını sağlar.⁴

İslam'ın adaletiyle⁵ yönetenler Allah için sevenler ve Allah için buğzedenler, Müslümanı dost edinenler ve kâfire düşman olanlardır. Bu surette yeryüzünde adaleti hâkim kılarlar. Zira yeryüzünde adalet ancak Müslümanı dost edinerek ve onunla bir olarak ve kâfirden ayrı durarak ve ona karşı düşman olarak gerçekleşir.⁶

nehyediyor, temkin ve siyadeti vahdetin zorunlu neticesi olarak ve hezimet ve zilleti tefrikanın zorunlu neticesi olarak beyan ediyor. Bu değişmez ilahi bir buyruktur. İkinci Abdulhamid Han'ın dediği gibi birlik olmadığı takdirde her zafer tesadüftür ve yenilgi kaderdir. Her zafer tesadüftür çünkü hakikatte netice değildir bilakis tesadüf etmiştir, yani kevnin tedbiri dâhilinde ilahi iradeye denk gelmiştir. Ama yenilgi kaçınılmaz kaderdir çünkü hakiki neticedir. Tefrikanın ve Allah (*celle ve âla*)'ya isyanın zorunlu neticesidir.

- 4 İslam şariatında devlet idaresinin maksadı budur. İmam ibni Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle der: “Yönetimde vacip olan maksatlar (birincisi) insanların dininin islah edilmesidir. Zira bunu kaybettiklerinde apaçık bir hüsranda olurlar ve dünyada kazandıkları kendilerine fayda sağlamaz. Ve (ikincisi) dinin kaim olması için insanların dünya işlerinden muhtaç olduklarının islah edilmesidir. O da iki türdür: Malın hak sahipleri arasında taksim edilmesidir ve diğerlerin haklarına el uzatanları cezalandırmaktır.”
- 5 Adalet kavramı zamanımızda çok tahrife uğramış ve birçok Müslümanın yanlış manalandırdığı bir mefhumdur. Zamanımızda adalet eşitliğin bir müradifi olarak kabul edilmektedir. Adalet eşitliktir denilir. Bu yanlıştır. Bilakis adalet Allah (*celle ve âla*)'nın emrettiği ve nehyettiğidir. Bu bazen eşitlik olabilir ve bazen eşitsizlik olabilir.
- 6 Bu da şeriatın vaz ettiği zorunlu sebep netice ilişkilerinden biridir. Yeryüzünde adaletin varlığı ancak İslam dostluğunun ve düşmanlığının varlığı ile tahakkuk eder.

Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

إِلَّا تَعْلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةً فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيرٌ

“Eğer siz bunu yapmazsanız yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesad olur.”⁷

“Eğer siz bunu yapmazsanız” yani Müslümana dost olmazsanız, onu sevip, desteklemez ve onunla birleşmezseniz ve kâfire düşman olmaz, onu inkâr etmez ve ona karşı savaşmazsanız “yeryüzünde bir fitne ve büyük bir fesad olur.”

İmam ibni Cerir (*rahimehullah*) ayette geçen “bunu yapmazsanız” kavli hakkında şöyle der: “Size emrettiğimi, yani dinde birbirinize yardımcı ve destekçi olmayı yapmazsanız yeryüzünde fitne olacaktır.”⁸

Bunun için ümmet adalet ve birlik vasıflarına haiz olduğu zamanlar Allah (*azze ve celle*)’nin nusretine duçar olmuştu, güçlü olmuştu ve art arda ihsan edilen fetihler mücahidlerin kılıçlarını süslemişti. İslam hâkimiyetini doğudan batıya kadar kurmuşlardı. Mesela İspanya, Malta ve Sicilya gibi bugün İslam ile irtibatlandırmakta bile güçlük çektiğimiz bazı ülkeler o zamanlar Allah’ın emrinin en üstün olduğu yerlerdi.

Müslümanların üstünlüğü Rabblerine itaate, ilmi üstünlüklerine ve hep beraber sınıksız Allah’ın ipine sarılmalarına dayandığı kâfirlerin gözünden kaçmadı. Müslümanları yenebilmeleri için birliklerini bozmaları zaruri olduğunu anladılar ve Müslümanlar arasına düşmanlık ve kin tohumlarını atmanın yollarını aradılar.

7 El-Enfal 73. ayet

8 Camiu'l-Beyan fi Tevili'l-Kuran, el-Enfal suresi 73. ayetin tefsiri

Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve alihi vesellem) şöyle buyuruyor:

إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَيْسَسُ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ

“Şeytan namaz kılanların kendisine ibadet etmelerinden ümidi kesmiştir, lakin aralarını açıp, fitne ve fesad sokarak birbirlerine düşürmekten ümitlidir.”⁹

“Şeytan namaz kılanların kendisine ibadet etmelerinden ümidini kesmiştir” yani şeytan tevhid üzere Allah’a teslim olmuş olanların hem Allah (subhanehu ve teâlâ)’ya ve hem de kendisine ibadet etmelerinden ümidini kesmiştir “lakin aralarını açıp, fitne ve fesad sokarak birbirlerine düşürmekten ümitlidir” yani Müslümanların vahdetini bozup birbirine düşürmek için aralarında fitne ve fesadı yaymaya çok azimlidir. Bu hal üzere olan bir ümmet her ne kadar kendisine ibadet etmeyecekse de, güçlü olmadığından ve sahip oldukları az gücü de kendi aralarındaki anlaşmazlıklara harcadıklarından dolayı, şeytan ve uşaklarının yeryüzünü ifsâd etmelerine engel de olamayacaktır.

Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve alihi vesellem)’in bu haber verdiği vefatından kısa bir zaman sonra baş göstermeye başladı ve bugüne kadar devam ediyor. Bir taraftan İslam düşmanları Müslümanların vahdetini engellemek için envâi fitneler çıkarıyorlar, diğer bir taraftan da şeytan bazı Müslümanlara bazı içtihadı meselelerde buğz ve teberri etmeyi ve bu surette birliği bozmalarını güzel gösteriyor. Bugün birçok kardeşin birbirleriyle bozdukları veya emirlerine itaati terk ettikleri veya cemaatlerinden ayrıldıkları meselelere bakıldığında bunların şeran ihtilafı hiç gerektirmeyen veya muhalif görüşe müsamaha gösterilmesi mümkün olan veya ihtilafı gerektiren olsa bile tefrikayı gerektirmeyen meseleler olduğu görülecektir.

9 Sunenu’t-Tirmizi, 1860. hadis. İmam Muslimde Sahih’inde “arap yarım adasındaki namaz kılanlar” ziyadesiyle tahric etmiştir. 5030 hadis.

Bunun için Rabbime sığınarak, O'ndan yardım ve tevfik dileyerek bu hususta birkaç şey yazmak istedim.

Rabbim Müslümanları ve özellikle mücahidleri ihtilâf ve tefrikadan kurtarsın, kalplerini birleştirsın ve tek bir safta toplansın.

Tarık Ebu Abdullah
1 Receb 1432

* * *

iirvecihad.com

BİRİNCİ FASIL:

Cemaat Olmak Vaciptir, Tefrika Haramdır.

Kur'an ve Sünnet'ten birçok nas Müslümanlara cemaati emrediyor ve ayrılığa düşmelerini haram kılıyor.

Kur'an'dan bazı naslar şunlardır:

1. Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

“Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın ve dağılıp, ayrılmayın.”¹⁰

İmam ibni Cerir (*rahimehullah*) bu ayetin tefsirinde şöyle der: “**sımsıkı yapışın**” kavlinden murad “hep birlikte Allah'ın size emretmiş olduğu dine, hak kelime üzerinde ve Allah'ın emirlerine teslim olma hususunda birleşip ve toplanmak üzere aldığı ahde sımsıkı sarılın”... “ve sakın Allah'ın dininde ayrılığa düşmeyin. Kitabında bir ve toplu halde O'na ve Rasûlüne itaat etmeniz hususunda aldığı sözde sakın ayrılığa düşmeyin.”¹¹

İmam el-Evzai (*rahimehullah*) Yezid er-Rakkaşî'nin, Enes bin Malik (*radıyallahu anhu*)'nun şöyle derken işittiğini nakleder. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) şöyle buyurdu:

10 Al-i İmran, 103. ayet

11 Camiu'l-Beyan fi Tevili'l-Kuran, Al-i İmran 103. ayetin tefsiri

إِنَّ بَنِي إِسْرَائِيلَ افْتَرَقَتْ عَلَى إِحْدَى وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، وَإِنَّ أُمَّتِي سَتَفْتَرُقُ
 عَلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً، كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً. قَالَ: قَقِيلُ: يَا رَسُولَ
 اللَّهِ، وَمَا هَذِهِ الْوَاحِدَةُ؟ قَالَ: فَقَبَضَ يَدَهُ وَقَالَ: الْجَمَاعَةُ، «وَاعْتَصِمُوا
 بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا»

“Beni İsrail yetmiş bir fırkaya ayrılmıştır. Benim ümmetim-
 de yetmiş iki fırkaya ayrılacaktır. Biri hariç hepsi ateştedir.” Enes
 dedi ki: “İnsanlar “Bu hangisidir ey Allah’ın Rasûlü?” diye sordukla-
 rında elini tutarak “Cemaattir. Hep birlikte Allah’ın ipine sımsıkı
 sarılın ve dağılıp, ayrılmayın” buyurdu.¹²

İmam eş-Şabi (rahimehullah)’ın Abdullah bin Mesud (radiyallahu anhu)’dan
 naklettiğine göre Allah’ın ipiyle kast edilen cemaattir.¹³

İmam el-Kurtubi (rahimehullah) ayetin tefsirinde şöyle der: “Allah’u
 Teâlâ birliği emretmiştir ve ayrılığı nehyetmiştir. Muhakkak tefrika
 helak olmaktır, cemaat ise kurtuluştur. Şöyle diyen ibnu’l-Mubarekê
 Allah rahmet etsin: “Şüphesiz cemaat Allah’ın ipidir. Ona yapışın,
 O’nun sapasağlam kulpuna yapışarak korunun.”¹⁴

Ve Katade (rahimehullah) şöyle der: “Ayrılığa düşmeyin ve Allah’ın üze-
 rinizdeki nimetini hatırlayın. Allah (azze ve celle) ayrılığa düşmenizden
 hoşlanmamıştır, sizi bu hususta uyarmıştır ve ayrılıktan nehyetmiş-
 tir. Ve işitip, itaat etmenizden, birlik ve cemaat olmanızdan razı ol-
 muştur. O halde Allah’ın sizin için razı olduğuna sizde kendiniz için
 razı olun.”¹⁵

12 İbnu Cerir kendi senediyle rivayet etmiştir, 7577. hadis. Hadis bu rivayet yoluyla zayıftır, lakin hadisi ibni Mace, Velid bin Muslim yoluyla rivayet etmiştir. Bu yol ile gelen rivayet için el-Bu-sayri Zevaid’inde “isnadı sahih, ricali sikadır” der. Sadece bu rivayette sonunda ayet zikredil-miyor.

13 Camiu’l-Beyan fi Tevili’l-Kuran, Al-i İmran 103. ayetin tefsiri

14 El-Camiu li Ahkami’l-Kuran, Al-i İmran 103. ayetin tefsiri

15 Camiu’l-Beyan fi Tevili’l-Kuran, Al-i İmran 103. ayetin tefsiri

2. Allah (*azze ve celle*) şöyle buyuruyor:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ
عَذَابٌ عَظِيمٌ

“Kendilerine apaçık belgeler geldikten sonra, parçalanıp ayrılan ve anlaşmazlığa düşenler gibi olmayın. İşte onlar için büyük bir azab vardır.”¹⁶

“Kendilerine apaçık belgeler geldikten sonra” yani kendilerine her şeyi açıklayan ve anlaşmazlıkları kaldıran din ve apaçık deliller geldikten sonra “parçalanıp ayrılan ve anlaşmazlığa düşenler gibi olmayın”, yani önceki kitap ehli gibi olmayın. Onların aslen ihtilaf edecekleri bir şey yoktu. Allah (*subhanehu ve teâlâ*) onlara ihtilaf ettikleri mevzularda hakkı beyan eden apaçık hüccetler indirdi, lakin onlar ihtilaflarında inatlaştılar, Allah (*azze ve celle*)’nin emrine karşı geldiler, Allah (*azze ve celle*)’ye karşı sözlerini bozdular ve bunun için azabı hak ettiler. “İşte onlar için büyük bir azab vardır.”

İmam ibni Cerir (*rahimehullah*) şöyle der: “Allah (*azze ve celle*) buyuruyor ki: Ey mü’min’ler şu dinlerinde ayrılığa düşenler gibi siz dininizde ayrılığa düşmeyin, onların yaptığı gibi yapmayın, dininizde onların yolunu izlemeyin, yoksa onlar için var olan büyük azab sizin için de var olur.”¹⁷

3. Allah (*azze ve celle*) şöyle buyuruyor:

وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِيَنَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا
لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ

16 Al-i İmran, 105. ayet

17 Camiu'l-Beyan fi Tevili'l-Kuran, Al-i İmran 105. ayetin tefsiri

“Ve müşriklerden olmayın, (o müşrikler ki,) kendi dinlerini fırkalara ayırmış ve kendileri de parça parça olmuşlardır. Her grup kendi elindekiyle övünüp sevinç duymaktadır.”¹⁸

Şeyh Abdurrahman bin Nasir es-Sadi (*rahimehullahu*) bu ayetin tefsirinde şöyle der: **“ve müşriklerden olmayın, onlar kendi dinlerini fırkalara ayırmış(lardır)”** hâlbuki din birdir, o da ibadeti Allah (*azze ve celle*)’ye halis kılmasıdır. Fakat şu müşrikler dinden ayrıldılar, onlardan kimisi putlarına ibadet eder, kimisi güneş ve aya ibadet eder, kimisi de evliya ve salihlere ibadet eder. Kimisi Yahudidir, kimisi de Hıristiyan. Bunun için **“parça parça olmuşlardır”** Bu şirk fırkalarından her bir fırka kendi batılını desteklemekte, kendilerinden başkalarına karşı çıkıp ve savaş etmektedir ve kendi içinde bağlılığa ve taassuba girmiştir. **“Ki her grup kendi elindekiyle”** Rasûllerin getirdiği ilme ters düşen kendi ellerinde bulunan ilimle **“övünüp sevinç duymaktadır”**, kendi ellerinde olanın hak olup başkalarının batıl olduğuna hükmederler. Bu ayette Allah (*azze ve celle*) Müslümanları parça parça olup fırkalara ayrılmamaları ve kendilerinde olan hak ve batılda taassub etmeme konusunda uyarılmaktadır. Zira bu halde aynı müşrikler gibi olurlar, hâlbuki din birdir, Rasûl birdir ve ilah birdir. Dinin çoğu meselelerinde âlimler ve imamlar icma etmiştir. İman kardeşliğini Allah hükme bağlamıştır ve en mükemmel surette tesis etmiştir. Nasıl olurda Müslümanlar arasında vaki olan bazı hafi ve furu meselelerdeki ihtilaflardan dolayı bu sabitler geçersiz olur da fırkalaşmalara ve bölünmelere sebep olur, birbirlerini sapıklıkla suçlamalarına ve birbirinden ayrı durmalarına sebep olur. Bu şeytanın en büyük kıskırtmalarından ve Müslümanlara kurduğu en büyük tuzaklardan başka nedir!¹⁹

4. Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ

18 Er-Rum, 31,32

19 Teysiru'l-Kerimi'r-Rahman fi Tefsiri Kelami'l-Mennan, er-Rum,31,32. ayetlerin tefsiri

“Ve birbirinizle çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider.”²⁰

İmam ibni Cerir (*rahimehullah*) şöyle der: **“Birbirinizle çekişmeyin; sonra korkuya kapılırsınız da kuvvetiniz gider”** yani ihtilaf etmeyin, sonra ayrılığa düşersiniz ve kalpleriniz birbirinizden ayrılır, zayıf düşer, korkaklaşırsınız ve gücünüz gider, cesaretiniz kırılır ve aranıza açılır.²¹

Ebu Bekr ibnu'l-Arabi (*rahimehullah*) şöyle der: “Kalpler bir şey üzere birleşirse varlığı kararlı olur ve işler yolunda gider. Lakin kalbin beraberliği koparsa, idrakte acizleşir ve duygular kabul etmekte körelir. Birlik nefis için huzur ve sükûnettir. Kalp için kuvvettir. Fakat ihtilaf onu zayıflatır, duyguları çoğaltır ve böylece istenilenden geride kalır ve hedef kaçar.”²²

Ve Seyyid Kutub (*rahimehullah*) şöyle der: “İnsanların birden fazla komuta ve direktif merciine uyması durumunda, görüş ve düşünceleri yönlendiren arzulara göre itaat ettikleri olur. Bunun için çekişmeye düşerler. İnsanlar Allah'a ve Rasûlüne teslim oldukları zaman, farklı bakış açılarına sahip olsalar bile, aralarındaki çekişmenin en başta gelen sebebi ortadan kalkmış olur. Çünkü çekişmeye neden olan insanların farklı görüşlere sahip olmaları değildir. Gerçek ortaya çıktığı halde insanı, görüşünde ısrara sürükleyen ihtirastır, arzudur. Bu da, insanın kendi şahsını bir kefeye, hakkı de bir kefeye koyması ve daha baştan beri şahsını tercih etmesidir.”²³

Nebevi Sünnet'ten bazı naslar şunlardır:

20 El-Enfal, 46. ayet

21 Camiu'l-Beyan fi Tevili'l-Kuran, el-Enfal, 46. ayetin tefsiri

22 Ahkamu'l-Kuran, el-Enfal, 46. ayetin tefsiri

23 Fi Zilali'l-Kuran, el-Enfal, 46. ayetin tefsiri

1. Haris el-Eşari (*radıyallahu anhu*) Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)'in şöyle buyurduğunu söyler:

وَأَنَا أَمْرُكُمْ بِخَمْسٍ أَمَرَني اللهُ بِهِنَّ : الْجَمَاعَةُ ، وَالسَّمْعُ ، وَالطَّاعَةُ ،
وَالْهَجْرَةُ ، وَالْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللهِ

“Allah’ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum: Cemaati, işitip itaat etmeyi, hicreti ve Allah yolunda cihadı.”²⁴

2. Ebu Musa (*radıyallahu anhu*) Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’in Muaz bin Cebel’i ve kendisini Yemen’e gönderdiğinde şöyle buyurduğunu söyler:

يَسِّرًا وَلَا تَعَسِّرًا وَبَشْرًا وَلَا تَنْفِرًا وَتَطَوَّعًا وَلَا تَخْتِلِفًا

“Kolaylık gösterin, güçlük göstermeyin. Müjde verip sevindir, nefret ettirmeyin. Birbirinizi sevin, ihtilaf etmeyin.”²⁵

3. İbni Mesud (*radıyallahu anhu*) şöyle demiştir: “Ben bir kimseden bir ayeti, Nebi (*sallallahu aleyhi vesellem*)’den işittiğimin hilafına okuduğunu duydum. Hemen onu Nebi (*sallallahu aleyhi vesellem*)’in yanına götürdüm ve ona okuyuşunu haber verdim. Yüzünde bundan hoşlanmadığını gördüm. Sonra Nebi (*sallallahu aleyhi vesellem*) şöyle buyurdu:

كَلَّا كَمَا مُحْسِنٌ وَلَا تَخْتَلِفُوا فَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ اخْتَلَفُوا فَهَلَكُوا

“İkiniz de güzel okudunuz. İhtilaf etmeyin. Çünkü sizden evvelki ümmetler ihtilaf ettiler ve bunun için helak oldular.”²⁶

24 Sahihu-ibni Huzeyme, 1895. hadis, Mustedraku'l-Hakim, 1534. hadis, el-Hakim “bu hadis iki şeyhin şartlarına göre sahihtir, lakin tahric etmemişlerdir” der.

25 Sahihu'l-Buhari, 2811. hadis, Sahihu-Muslim, 3263. hadis

26 Sahihu'l-Buhari, 3217. hadis

4. Ebu Hureyre (radıyallahu anhu) Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve alihî vesellem) şöyle buyurdu der:

دَعُونِي مَا تَرَكْتُكُمْ إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِسُؤَالِهِمْ وَاخْتِلَافِهِمْ عَلَيَّ
أَنْبِيَائِهِمْ فَإِذَا نَهَيْتُكُمْ عَنْ شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ وَإِذَا أَمَرْتُكُمْ بِأَمْرٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا
اسْتَطَعْتُمْ

“Sizi bıraktığım (teklif etmediğim) hususlarda beni kendi halime bırakın! Sizden evvelki ümmetler ancak çok soru sormaları ve nebilerine karşı ihtilafları sebebiyle helak olmuşlardır. Ben sizleri bir şeyden nehyettiğim zaman, ondan sakınınız. Sizlere bir şey emrettiğim zaman da emrimi tutunuz. Gücünüzün yettiği kadar onu yerine getiriniz!”²⁷

* * *

İKİNCİ FASIL:

**Allah (*azze ve celle*)'nin Yardımının Tecelli Etmesi
İçin Müslümanların Birliği Şarttır.**

Allah (*subhanehu ve teâlâ*) birçok ayette kâfirlere karşı Müslümanlara yardım edeceğini ve Müslümanların galip geleceğini vaad etmiştir. Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا
اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ
مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

“Allah, içinizden iman edenlere ve salih amellerde bulunanlara vaad etmiştir: Hiç şüphesiz onlardan öncekileri nasıl güç ve iktidar sahibi kıldıysa, onları da yeryüzünde güç ve iktidar sahibi kılacak, kendileri için seçip beğendiği dinlerini kendilerine yerleşik kılıp sağlamlaştıracak ve onları korkularından sonra güvenliğe çevirecektir. Onlar, yalnızca bana ibadet ederler ve bana hiç bir şeyi ortak koşmazlar. Kim bundan sonra inkâr ederse, işte onlar fasıkların ta kendileridir.”²⁸

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءُوهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَاَنْتَقَمْنَا مِنْ
الَّذِينَ أَجْرَمُوا وَكَانَ حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ الْمُؤْمِنِينَ

“Andolsun biz senden önce kendi kavimlerine Rasûller gönderdik de onlara apaçık belgeler getirdiler, böylece biz de suçlu

günahkârlardan intikam aldık. İman edenlere yardım etmek Bizim üzerimizde bir haktır.”²⁹

إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ

“Şüphesiz Biz Rasûllerimize ve iman edenlere, dünya hayatında ve şahitlerin (şahitlik için) duracakları gün elbette yardım edeceğiz.”³⁰

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

“Gevşemeyin, üzülmeyin. Eğer iman etmişseniz en üstün olan sizlersiniz.”³¹

إِنَّ اللَّهَ يُدَافِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ خَوَّانٍ كَفُورٍ

“Şüphesiz Allah iman edenleri korur. Gerçekten Allah, hain ve nankör olan kimseyi sevmez.”³²

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُودَنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ. وَلَنُسَكِّنَنَّكُمْ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ ذَلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ. وَاسْتَفْتَحُوا وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

“İnkâr edenler Rasûllerine dediler ki: “Muhakkak (ya) sizi kendi toprağımızdan süreceğiz veya dinimize geri döneceksiniz.” Böylelikle Rableri kendilerine şöyle vahyetti: “Şüphesiz Biz, zulmedenleri helak edeceğiz. Ve onlardan sonra sizi o arza mutlaka yerleştireceğiz. İşte bu, makamımdan korkana ve tehdidimden

29 Er-Rum, 47. ayet

30 Ğafir, 51. ayet

31 Al-i İmran, 139. ayet

32 El-Hacc, 38. ayet

korkana ait bir ayrıcalıktır. Onlar fetih istediler, (sonunda) her zorba inatçı bozguna uğrayıp yok oldu gitti.”³³

وَوَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا يُعْجِزُونَ وَلَا يُحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا الَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا يُعْجِزُونَ وَأَعْدُوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْحَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ

“İnkâr edenler, kaçıp kurtulduklarını sanmasınlar. Gerçek şu ki, onlar (Bizi) aciz bırakamazlar. Onlara karşı gücünüzün yettiği kadar kuvvet ve besili atlar hazırlayın. Bununla, Allah’ın düşmanı ve sizin düşmanınızı ve bunların dışında sizin bilmeyip Allah’ın bildiği diğer (düşmanları) korkutasınız.”³⁴

أَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلِلْكَافِرِينَ أَمْثَالُهَا ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ مَوْلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ

“Onlar yeryüzünde gezip dolaşmıyorlar mı ki, kendilerinden öncekilerin nasıl bir sona uğradıklarını görsünler. Allah, onları yerle bir etti. O kâfirler için de bunun bir benzeri vardır. İşte böyle, çünkü Allah, iman edenlerin velisidir, kâfirlerin ise velisi yoktur.”³⁵

Bütün bu ayetlerde Allah (*azze ve celle*) Müslümanlara kâfirlere karşı Müslümanlara yardım edeceğine, yardımıyla onları muzaffer kılacağına, darlıktan, korkudan çıkarıp, bolluk, selamet ve güvenliğe kavuşturacağına, yeryüzünde iktidar sahibi yapacağına söz vermiştir. Bu Allah (*azze ve celle*)’nin değişmez bir sözüdür, muhakkak tahakkuk edecektir “İman edenlere yardım etmek Bizim üzerimizde bir

33 İbrahim, 13,14,15. ayetler

34 El-Enfal, 59,60. ayet

35 Muhammed, 10,11. ayet

haktır". Lakin ayetlere bakıldığı zaman yardımının tecellisi için iki şart koymuştur.

Birincisi imandır ve ikincisi de cemaattir.

Yukarıda geçen ayetlerde ve bu manada olan diğer ayetlerde Allah (*subhanehu ve teâlâ*)'nın yardım sözü verdiği kimseler birincisi iman sıfatına haizdirler ve ikincisi daima çoğul sığısında anılmaktadırlar. **"Allah, içinizden iman edenlere ve salih amellerde bulunanlara vaad etmiştir"** ve **"İman edenlere yardım etmek..."** ve **"Şüphesiz Biz Rasûllerimize ve iman edenlere...yardım edeceğiz"** ve **"Gevşemeyin, üzülmeyin. Eğer iman etmişseniz..."** ve **"Şüphesiz Allah iman edenleri korur"** ve **"onlardan sonra sizi o arza mutlaka yerleştireceğiz"** ve **"çünkü Allah, iman edenlerin velisidir"**.

Şu halde ilahi yardımın tecelli etmesi için Müslümanlarda bu iki sıfatın varlığı şarttır. İlahi yardımın tecelli etmesi bu iki vasıftaki kusura göre üç hal alır: Ya külliye kalker veya ertelenir veya tahsis edilir.

Muhakkak ilahi nusretin tecelli etmesi için iman vasfı elzemdir. İman vasfına haiz olmayanlara Allah (*subhanehu ve teâlâ*) cemaat olsalar dahi yardım etmez. **"İşte böyle, çünkü Allah, iman edenlerin velisidir, kâfirlerin ise velisi yoktur."** Bu birinci haldir.

İkinci hale gelince, cemaat olmuş olmalarına rağmen, aralarında bulunan bazılarının imanlarındaki kusurlarından dolayı, Allah (*azze ve celle*) yardımını erteleyebilir. Uhud gününde bazılarının Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)'in emrini terk ettiklerinde veya Huneyn gününde bazılarının kalpleri sayılarının çokluğuna aldandıklarında olduğu gibi. Muhakkak Uhud ve Huneyn'de savaşanlar mü'min'lerin ilkleri ve en faziletliyeriydi lakin Allah (*subhanehu ve teâlâ*) onları terbiye etmek istedi. Zaferin ancak Allah (*azze ve celle*)'nin yardımıyla gerçekleşeceğini, bunun için de sayı ve güç değil, Allah ve Rasûlüne iman ve itaat lazım

geldiğini beyan buyurdu. “Yardım ve zafer (nusret) ancak aziz ve hakîm olan Allah’ın katındandır.”³⁶

Bu böyledir çünkü cemaat bizzat maksûd olan değildir, maksûd olan Allah (*subhanehu ve teâlâ*)’ya şirk koşmamak, Ona itaat edip Rasûlü (*sallallahu aleyhi ve alihî vesellem*)’in sünnetine tutunma yolunda cemaat olmaktır.

El-muhim, mü’min’lere yardım Allah (*azze ve celle*)’nin vadidir, muhakkak gerçekleşecektir, fakat mü’min’lerde bulunan imanî kusurlardan dolayı -bunlar düzeltilinceye kadar- ertelenebilir. Bu halde Allah (*azze ve celle*)’nin mü’min’lere yardımını ancak var olan imanları hasebinde olacaktır. İmanların derecesi yükseldikçe Allah (*azze ve celle*)’nin yardımından nasipleri artacaktır, imanların zayıflamasıyla, yani günahların çoğalmasıyla yardımdan nasipleri de azalacaktır.

İmam ibni Kayyim (*rahimehullah*) şöyle der: “Allah’u Teâlâ **“İman etmişseniz mutlaka siz en üstünsünüzdür”** buyurmaktadır. Kul sahip olduğu iman derecesi nispetince üstün olur. Allah’u Teâlâ **“İzzet, Allah’ındır, Rasûlü’nündür ve mü’min’lerindir”** buyurmaktadır. Kişi iman ve hakikatlerine sahip olduğu oranda izzet sahibi olur. İzzet ve üstünlükten nasibi yoksa ilim, amel, zahir ve batın olarak yitirdiği iman hakikatleri sebebiyledir. Allah kulunu imanı oranında korur. Allah’u Teâlâ şöyle buyurur: **“Şüphesiz Allah iman edenleri korur”**. Kulun savunması az olursa, imanının azlığındandır. Allah’u Teâlâ’nın, mü’min için yeterli olması da, o mü’minin iman derecesine göredir. Allah’u Teâlâ şöyle buyurur: **“Ey Nebi, Allah sana da, sana tabi olan mü’min’lere de yeter”**. Yani Allah’u Teâlâ sana da, sana tabi olan mü’min’lere de kâfidir. Onlara kâfi olması, Rasûlüne tabi olmaları ve itaat etmeleri hasebindedir. İmanda ne kadar eksiklik olursa, Allah’u Teâlâ’nın kişi için yeterli olması da o kadar az olur. Bilindiği gibi Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat mezhebine göre iman artar ve eksilir. Allah’u Teâlâ’nın kuluna velayeti de kulun imanı ile orantılıdır. Allah’u Teâlâ **“Allah mü’min’lerin velisidir”** ve yine **“Allah iman edenlerin velisidir”** buyurmaktadır. Allah’u Teâlâ’nın özel beraberliği de iman ehli içindir. Şöyle buyurur: **“Şüphesiz Allah mü’min’ler**

ile beraberdir.” İman az ve zayıf olursa, Allah’u Teâlâ’nın, kula velayeti ve onunla özel beraberliği de imandan nasibi kadar az ve zayıf olur. Yardım etmesi ve tam destek vermesi de ancak tam iman sahipleri içindir. Allah’u Teâlâ şöyle buyurur: **“Şüphesiz Rasûllerimize ve iman edenlere, hem dünya hayatında, hem şahitlerin şahitlik edecekleri günde yardım ederiz.”** Başka bir ayette ise şöyle buyurur: **“Nihayet biz iman edenleri, düşmanlarına karşı destekledik. Böylece üstün geldiler.”** İmanı az olanın, yardım ve destekten nasibi de az olur. Dolayısıyla, kulun şahsına veya malına bir musibet gelirse veya düşmana karşı mağlup olursa, bu onun vacibi terk etmesi veya haramı işlemesi sebebi ile meydana gelen günahları nedeniyledir. Bu ise imanının eksikliğindedir.”³⁷

Müslümanların parça parça olmaları, fırkalaşıp, fırkalarında taassup göstermeleri de muhakkak vacibin terki, haramın irtikâbidir. Zira Allah (*azze ve celle*)’nin emri Müslümanların vahdeti oluşturmaları ve cemaat olmaları yönündedir.

Bunun için Müslümanların cemaati oluşturmamaları birincisi ilahi emre muhalefet olduğu için ve ikincisi cemaatin varlığı bizzat şart olduğu için ilahi yardımın ertelenmesine ve kâfirlerin Müslümanlara tasallut olmalarına sebep olur.

Muhakkak şu içinde yaşadığımız zaman Müslümanların parçalara bölündüğü, kalplerinin ayrıldığı ve dolayısıyla kâfirlerin fırsat buldukları ve kanlı ellerini ümmetin izzetine ve namusuna uzattıkları bir zamandır. Bu halin kalkması ve ümmetin layık olduğu şeref ve izzetine tekrar sahip olabilmesi için her ferдин kendi özünü ıslah etmesi zorunludur. Allah (*azze ve celle*) şöyle buyuruyor:

إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

“Bir toplum kendi özlerindeki değişinceye kadar Allah, onlarda bulunanaı değiştirmez.”³⁸

37 İğasetü'l-Lehfan, 2/181,182

38 Er-Rad, 11. ayet

(يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) yani toplumun her bir ferdi kendi özünde bulunana değiştirinceye kadar, Allah (*subhanehu ve teâlâ*) o toplumda bulunana değiştirmez. Şüphesiz İslam toplumunun yüzleştiği zillet ve musibetin sebebi Kur'an ve Sünnet'ten uzaklaşmış olmalarıdır. **“İzzet Allah'ındır, Rasûlü'nündür ve mü'min'lerindir.”**³⁹ Mü'min'lerin izzeti Allah (*azze ve celle*) ve Rasûlü (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)'in izzetine tabidir, yani Allah ve Rasûlü'ne itaatleri hasebindedir.

Şu halde İslam toplumun her bir ferdi kendi özünde Kur'an ve Sünneti ihya ederek hakkı kaim kılmalı, bu manada cemaat olmalı. Zira İslam'da cemaat kavramı başlıca şu iki manada kullanılır.

Bir: Devlet sahibi olan imamın etrafında cemaati oluşturan Müslümanlar.

İki: Tek de olsa hakkı kaim kılan Müslümanlar.

Birincisi, facir de olsa, bidatçı da olsa (bidati şirk veya küfür olmama şartıyla) vahdetin korunması için itaatın vacip olduğu, sancağı altında cihadın vacip veya duruma göre en azından caiz olduğu, ayrılmamanın, fitneye fitne katmamanın Ehl'i-Sünnet'in akide esaslarından olduğu cemaattir.

İkincisi, her asırda bünyesinde hakkı kaim kılan, koruyan ve bunun için cihad eden, zarar vermek isteyenlerin zarar veremedikleri, her asırda galip gelen Taifetu'l-Mansuradır.

Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*) şöyle buyuruyor:

لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي ظَاهِرِينَ عَلَى الْحَقِّ لَا يَضُرُّهُمْ مَنْ خَدَلَهُمْ حَتَّى يَأْتِيَ
أَمْرُ اللَّهِ وَهُمْ كَذَلِكَ

“Ümmetimden bir taife hak üzere galip gelmekte devam edecektir. Onları yalnız bırakanlar onlara zarar veremeyecektir. Nihayet Allah’ın emri onlar bu haldeyken gelecektir.”⁴⁰

لَا تَزَالُ عِصَابَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى أَمْرِ اللَّهِ قَاهِرِينَ لِعَدُوِّهِمْ لَا يَصُرُّهُمْ
مَنْ خَالَفَهُمْ حَتَّى تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ وَهُمْ عَلَى ذَلِكَ

“Ümmetimden bir cemaat düşmanlarını kahrederek Allah’ın emri uğrunda savaşmakta devam edecektir. Onlara muhalefet edenler onlara zarar veremeyecektir. Nihayet onlar bu halde iken kıyamet kendilerine gelecektir.”⁴¹

Allah (*azze ve celle*)’nin yardımını ilk manada cemaat var olsa da olmasa da daima bu ikinci manadaki cemaat ile beraber olmuştur. Bunun için hilafetin sadece resmiyette var olduğu zamanlarda veya hilafetin var olmadığı şu zamanda hakkı kaim kılan, Allah (*azze ve celle*)’nin emrini yücelten ve bu uğurda savaşan ikinci manadaki cemaattir.

Gerçek şu ki, haçlıların İslam topraklarına saldırdıkları asırlarda, haçlılara karşı cihadı ayakta tutan İslam devleti manasında büyük cemaat değil, küçük, bölgesel gruplardı. İşte bu gruplar her ne kadar tek bir cemaat olmasalar da, ikinci manada hakkı kaim kılan cemaat idiler. Bunun için Allah (*azze ve celle*) bu değişik, küçük gruplara yardım etti ve düşmanlarına karşı muzaffer kıldı. Zamanın hilafeti ise zayıf idi, Müslümanların birliğini koruyamadı ve haçlı düşmanlara da karşı koyamadı. Allah (*subhanehu ve teâlâ*) o küçük gruplardan oluşan cemaate yardım etti ve Salahuddin el-Eyyubi (*rahimehullah*) gibi komutanlar vesilesiyle devlet olmayı da nasip etti.

Adeta tarih şu zamanda tekerrür ediyor. Bugün de Amerika’nın komutası altında laik haçlıların İslam dünyasına karşı saldırısına karşı cihadı küçük mahalli cihad grupları sürdürmekte. Bu değişik gruplar her ne kadar farklı bölgelerde, farklı isimler altında cihad

40 Sahihu-Muslim, 3544. hadis

41 Sahihu-Muslim, 3550. hadis

etseler de, hakkı kaim kılma manasında tek bir cemaattirler. Hepsinin ortak gayesi Kur'an ve Sünnet'in yeryüzünde en yüce olmasıdır.

Bunun için Allah (*azze ve celle*) bu cemaate yardım edecektir. Bu cemaat -önceki asırlarda olduğu gibi- muhakkak galip gelecek ve İslam devletini, hilafet manasında büyük cemaati de oluşturacaktır. Bunun yolu, yeryüzünde farklı bölgelerde ve farklı isimler altında cihad etseler de, aslında hak üzere olan cemaatin birer parçaları olduğunu idrak etmeleri ve bunun için, bedensel olmasa da, fikri ve hareki birliği oluşturmaları olacaktır. Bu şekilde bir olmaları muhakkak tek vücut olmalarında, yani İslam devletinde nihayet bulacaktır.

* * *

ÜÇÜNCÜ FASIL:
**İslam Birliği; İşitmek ve İtaat Etmek
Üzere Kurulmuştur.**

İslam ordusunun hezimete uğramasının baş sebebi fertlerinin işledikleri günahlardır. Genel itibarıyla bütün günahlar buna sebep olurken, özellikle cihad alanında işlenen günahların cihadın sonucunda var olan zaferin veya hezimetin varlığına doğrudan bir etkisi vardır. Bunun için şeytan bu işlenen günahları kullanarak Müslümanları vurmaya çalışır. Nitekim Uhud gününde de şeytan Müslümanların yaptıklarından ötürü onların hezimete uğramaları için bir yol bulmuştu. **“İki topluluğun karşılaştığı gün içinizden geri dönenleri, yaptıklarının bir kısmından ötürü şeytan yoldan çıkarmak istemiştir. Bununla beraber Allah onları bağışladı. Gerçekten Allah, Gafur’dur, Halim’dir.”**⁴²

Uhud savaşı Müslümanların üstünlüğü ile başlamıştı, Allah düşmanları bozguna uğramış ve yüzü geri dönüp kadınlarının yanına kaçmışlardı. Okçular onların bu halini görünce, Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’in korumalarını emrettiği mevzilerini terk ettiler ve: “Arkadaşlar! Haydi, ganimete!” demeye başladılar. Emirleri onlara Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’in sözünü hatırlatmasına rağmen onu dinlemediler. İşte bu itaatsizlik savaşın seyrini değiştirdi ve zaferi hezimete çevirdi. Okçular kaçan müşriklerin geri dönemeyeceğini zannederek ganimet toplamaya gittiler ve geçidi boşalttılar. Geri dönen müşrik atlılar geçidi boş buldular. Hemen geçitten geçtiler ve Müslümanları arkadan çevirmeye imkân bulup kuşattılar. 70 kişi burada şehid oldu. Sahabe geri çekildi. Müşrikler Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’in yanına kadar geldiler. Onu taşlamaya başladılar. Yüzünü yaraladılar, alt çenesinin sağ tarafındaki küçük azı dişini ve başındaki miğferini kırdılar. Nihayet, fasık Ebu Amir’in Müslümanlara tuzak

42 Al-i İmran, 155. ayet

kurmak için kazdığı çukurlardan birine sağ yanı üzerine düştü. Ali (*radıyallahu anhu*) elini tuttu. Talha bin Ubeydullah (*radıyallahu anhu*) onu kucaklayıp vücudunu ona siper etti. Bu sırada Musab bin Umeyr (*radıyallahu anhu*) onun (*sallallahu aleyhi vesellem*)'in önünde öldürüldü. Sancağı Ali (*radıyallahu anhu*)'ya verdi. Miğfer halkalarından iki tanesi Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'in yüzüne batmıştı. Ebu Ubeyde bin Cerrah (*radıyallahu anhu*) bunları çıkarmak için dişleriyle öyle asıldı ki, alt ve üst çenesinin ikişer ön dişi söküldü. Elmacık kemiğinin üstündeki yaradan sızan kanı Ebu Said el-Hudri (*radıyallahu anhu*)'nun babası Malik bin Sinan (*radıyallahu anhu*) yavaşıca emdi. Müşrikler Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'i fark etmişlerdi ve ona ulaşmaya çalışıyorlardı. Müslümanlardan on kadarı, öldürülünceye kadar Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'e siper oldular. Sonra Talha (*radıyallahu anhu*) müşriklere, onları Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'den uzaklaştırmaya kadar kılıç salladı, Ebu Ducane (*radıyallahu anhu*) yüzünü Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'e dönerek sırtını siper etti. Oklar sırtına saplanıyor fakat o hiç kıpırdamıyordu. Şeytan, en yüksek sesiyle: "Muhammed öldürüldü!" diye bağırdı. Bunu işiten Müslümanların birçoğu kaçtı, birlikleri bozuldu. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) müslümanlara doğru ilerledi. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'i miğferi altında tanıyan ilk Kab bin Malik (*radıyallahu anhu*) oldu. Hemen en yüksek sesiyle: "Ey Müslümanlar! Müjdeler olsun! İşte Allah'ın Rasûlü!" diye bağırdı. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) eliyle ona susmasını işaret etti ve Müslümanlar hemen yanında toplanmaya başladılar.

Savaş bitince Ebu Sufyan dağa çıkıp seslendi: "Muhammed aranızda mı?" Oradakiler cevap vermediler. Tekrar sordu: "Ebu Kuhafe'nin oğlu (Ebu Bekir (*radıyallahu anhu*)) aranızda mı?" Yine cevap vermediler. Bu sefer: "Ömer bin Hattab aranızda mı?" diye sordu. Yine cevap vermediler. Sonra: "Onları öldürdüysek, size bu kadarı yeter" dedi. Bunun üzerine Ömer (*radıyallahu anhu*) şöyle demekten kendini alıkoymadı: "Ey Allah düşmanı! Adını saydıkların hayattadır. Allah'ın Teâlâ sana kötülüğü dokunacak olanı sağ bıraktı." Ebu Sufyan da: "Topluluk arasında emretmediğim bir müslüme vaki olmuş, beni ayıplamayın." dedi. Sonra: "En büyük Hubel!" dedi. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*): "Cevap vermeyecek misiniz?" buyurdu. Ashabı: "Ne diyelim?" dediler. "Allah, en büyüktür ve en yücedir, deyin." buyurdu. Sonra

Ebu Sufyan: “Bizim Uzza’mız var, sizin Uzza’nız yok.” dedi. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem): “Cevap vermeyecek misiniz?” buyurdu. Ashabı: “Ne diyelim?” dediler. “Allah bizim Mevlâ’mızdır, sizin ise Mevlâ’nız yoktur deyin.” buyurdu.⁴³

Zaferin hezimete dönmesinin, necis müşriklerin Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve alihî vesellem)’i öldürme fırsatını görmelerinin ve İslam ordusunun dağılmasının sebebi başlıca Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)’in ve emirin emrine itaat edilmemesi olmuştur. Bu masiyette şeytan Müslümanlara zarar verebilmek için bir yol buldu ve fırsatı değerlendirdi. İslam ordusunun birliği bozuldu ve Müslümanların birçoğu dağıldı gitti. Başta zafer ile başlayan gün hezimet ile sona ermişti.

Bu şeytan ve neferlerinin eskiden beri izledikleri bir yoldur. Firavun hakkında Allah (azze ve celle) şöyle buyuruyor:

إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّ طَائِفَةً مِنْهُمْ يُدَبِّحُ
أَبْنَاءَهُمْ وَيَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ إِنَّهُ كَانَ مِنَ الْمُفْسِدِينَ

“Gerçek şu ki, Firavun yeryüzünde büyüklenmiş ve oranın halkını birtakım fırkalara ayırıp bölmüştü. Onlardan bir bölümünü güçten düşürüyor, erkek çocuklarını boğazlayıp kadınlarını diri bırakıyordu. Çünkü o, bozgunculardandı.”⁴⁴

Allame Şihabuddin el-Alusi (rahimehullah) şöyle der:
“وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا kavlinin manası onları dilediği şer ve fesada yarıdımca olacak fırkalara ayırıp bölmüştü... Veya birlik olmamaları için birbirine karşı kışkırttığı ve aralarında buğz ve düşmanlık var ettiği fırkalara ayırıp bölmüştü.”⁴⁵

Firavun halktan bir kısmına diğer bir kısım ile zulüm ediyordu. Bu şekilde halkın kendisine karşı birleşmesini engelliyordu ve

43 Bk. Zadu'l-Mead, 3/172

44 El-Kasas, 4. ayet

45 Ruhul-Meani fi Tefsiri'l-Kurani'l-Azim ve's-Sebi'l-Meseni, el-Kasas, 4. ayetin tefsiri

iktidarının devamlı olmasını sağlıyordu. Tarih boyunca kâfirler hep aynı yolu izlemişlerdir. İslam ümmetinden bir kısmına dünyayı vaad ederek kendilerine taraftarlar edinmeye çalışmışlardır. Sonra bunları kendilerine taraftar olmayanların üstüne göndermişlerdir. Böylece hem kendilerine karşı bir vahdetin oluşmasını engellemişlerdir, hem de iktidarlarını korumuşlardır. Aynı zamanda kendilerine taraftar olmayanların içinde bölünme eğilimine sahip olanları da envai hilelerle, muhtemel vahdetten ayrılmalari için harekete geçirmişlerdir.

Şu zamanda da Amerika komutası altında savaşan laik haçlı ordusunun İslam ümmetini parça parça böldüğünü, kendi tarafına çekebildiklerini Müslümanlara karşı savaşa gönderdiğini, kendi tarafına çekemediklerinin içinde de -yine mürted uşaklarını kullanarak- ihtilaflar, düşmanlıklar ve anlaşmazlıklar çıkarmaya çalıştığı görülmektedir.

Nitekim Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*) kâfirlerin imamı İblis lanetullahi aleyh'in bu hususta çok çalışkan olduğunu haber vermiştir:

إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ يَبْسُ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ وَلَكِنَّ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ

“Şeytan namaz kılanların kendisine ibadet etmelerinden ümidi kesmiştir, lakin aralarını açıp, fitne ve fesâd sokarak birbirlerine düşürmekten ümitlidir.”⁴⁶

İşte bunun için İslam dini emir tayin edip itaat etmeyi emretmiştir. Bu şekilde çekişmeyi, ihtilafı, bölünmeyi ve gücün dağılıp kaybolmasını engellemiştir. Müslümanların cemaati oluşturmaları için emir tayin edip emiri dinlemek ve itaat etmek en önemli sebeplerden kılınmıştır.

Zira tefrika insanların kendi görüşlerine, isteklerine ve hevâlarına göre hareket etmelerinin neticesidir. Her bir insan kendisini veya kendisine tabi olanları kendi arzularına göre yönetirse yeryüzünün düzeni bozulur. Bunun için bazı âlimler Allah (*azze ve celle*)'nin **“Eğer**

46 Tahrici daha önce geçti.

yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar bulunsaydı, yer ve gök kesinlikle bozulup gitmişti"⁴⁷ kavliyle aynı anda birden fazla imamın bulunması caiz olmadığına delil getirmişlerdir.

Bir imamın veya genel olarak emirin varlığı ihtilafların kalkmasını ve birliğin varlığını sağlar, bozguncuların fesadına yol vermez. Bu şekilde Müslümanların maslahatları korunmuş olur, çünkü Müslümanların maslahatı ancak toplu oldukları zaman korunması mümkündür, zira birbirlerine muhtaçtırlar. Maslahatlarını koruyabilmeleri için bir araya gelmeye mecburlar. Biraya geldikleri zaman ise birisi başlarına geçmesi elzendir, yoksa ihtilaflar başlar ve birlik bozulur. Bu da her ferdin maslahatının ve toplumun maslahatının bozulmasına sebep olur. İşte bunun için şeriat Müslümanlara emir tayin etmeyi emretmiştir. Bu emre şu ayetler işaret ediyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ

“Ey iman edenler, Allah’a itaat edin ve Rasüle itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.”⁴⁸

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ
وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ

“Kendilerine güven veya korku haberi geldiğinde, onu hemen yayıverirler. Hâlbuki bunu Rasûlüne veya içlerinden emir sahiplerine döndürmüş olsalardı, içlerinden istinbat yapanlar (işin hakikatini araştırıp çıkarana) onun ne olduğunu elbette bilirlerdi.”⁴⁹

Bu iki ayette insanların işlerini yürütmek için ve maslahatlarını koruyabilmek için emir sahiplerin gerekliliğine delil vardır.

47 El-Enbiya, 22. ayet

48 En-Nisa, 59. ayet

49 En-Nisa, 83. ayet

Sünnette de emir tayin etmenin vacipliğine delil vardır; Abdullah bin Amr (*radıyallahu anhu*) Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihî vesellem*)’in şöyle buyurduğunu söyler:

وَلَا يَحِلُّ لِثَلَاثَةٍ نَفَرٍ يَكُونُونَ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ إِلَّا أَمَرُوا عَلَيْهِمْ أَحَدَهُمْ

“Yeryüzünün herhangi bir yerinde bulunan üç kişiye başlarına bir emir tayin etmeden bulunmaları helal değildir.”⁵⁰

Hadis üç ve daha fazla Müslümanın bir arada bulduklarında aralarından bir emir tayin etmelerinin vacip olduğuna açık bir delildir.

Başka hadislerde Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihî vesellem*) üç kişi ve daha fazlasının sefere çıktıklarında aralarından bir emir tayin etmelerini emrediyor.⁵¹ Bu ikiden fazla Müslümanın bir ameli işlemek üzere bir araya geldiklerinde aralarından bir emir tayin etmelerinin vacip olduğuna delildir. Sefer emirliği seferdeki ortak maslahatın korunması ve ihtilafların engellenmesi için emredilmişse, daha büyük maslahat taşıyan ve daha çok ve güçlü ihtilaflara -ve ihtilafların neticesinde daha büyük fesatlara- sebep olan, yönetim, iyiliği emretmek, kötülüğü nehyetmek ve cihad fi sebilillah gibi ameller için emirliğin emredilmiş olması çok daha kesindir.

Emirliğin emredildiği yerde muhakkak işitmek ve itaat etmek de emredilir, zira itaat edilmeyen emirde bir fayda yoktur. Bunun için Ömer (*radıyallahu anhu*) şöyle demiştir: “Cemaatsiz İslam olmaz, emirsiz cemaat olmaz, itaatsiz de emirlik olmaz”.

Emire itaat etmek İslam birlüğün varlığı ve bekası için en önemli sebeplerdendir. Emire itaatın vacipliği birçok nasla sabittir. Bunlardan bazıları şunlardır:

50 Musnedu-Ahmed, 6647. hadis

51 Sunenu-Ebi Davud’ta Ebu Hureyre’den (2242. hadis), Sunenu’l-Beyhaki’de Ebu Said el-Hudri’den (10131. hadis) Sahihu-ibni Huzeyme ve Mustedreku’l-Hakimide Ömer’den (2541. ve 1623. hadisler).

Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِن تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِن كُنتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا

“Ey iman edenler, Allah’a itaat edin ve Rasûle itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de. Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, artık onu Allah’a ve Rasûlüne döndürün. Şayet Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsanız. Bu, hayırlı ve sonuç bakımından daha güzeldir.”⁵²

Ayette (أَطِيعُوا) itaat edin emri Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*) için tekrarlanırken, emir sahipleri için tekrarlanmıyor. “Allah’a itaat edin ve Rasûle itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.” Sonra da “herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, artık onu Allah’a ve Rasûlüne döndürün” denilmiştir. Müfessirler “Allah’a döndürün” den maksat Kur’an’ın ve “Rasûle döndürün” den gaye Sünnet-i Nebi olduğunu söylemişlerdir.

Ayrıca çok hassas bir hususa da dikkat çekmişlerdir. Allah’a, Rasûlüne ve emir sahiplerine itaat emrinden hemen sonra şayet herhangi bir şeyde ihtilaf edilirse Allah’ın kitabına ve Rasûlü’nün sünnetine döndürme emrinde, vahyin kesilişinden ve Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’ın vefatından sonra ihtilafların baş göstereceğine ve bu ihtilaflarda emir sahiplerinin de nasipleri olacağına işaret vardır demişlerdir. Bunun için de emir sahiplerinin risalete muhalefetlerini veya kendi aralarındaki ihtilaflarını Kur’an ve Sünnet’e döndürmek emredilmiştir.⁵³

52 En-Nisa, 59. ayet

53 Bu ayeti kerimeden çıkarılabilecek diğer iki fayda ise وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ (sizden olan emir sahiplerine) kısmındadır. Harfi cerin girdiği zamir ك (siz) “ey iman edenlere” dönmektedir. Dolayısıyla Allah’ın (azze ve celle)’nin itaat ile emrettiği emir sahipleri ancak bizden olan yani biz gibi Müslüman olan emir sahipleridir. Müslüman olmayan emir sahiplerine itaat emredilmemiştir. Ve burada yatan ikinci fayda emir sahiplerin bizden yani bizim cinsimizden olmalarıdır. Yani onlar da biz gibi masum olmayan, doğru ve hata yapabilen beşerdir. Onlar Allah ve Rasûlü gibi değildir. Allah ve Rasûlü emir-

Ebu Hureyre (*radiyallahu anhu*) Rasûlallah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'in şöyle buyurduğunu haber verir:

مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَمَنْ أَطَاعَ أَمِيرِي
فَقَدْ أَطَاعَنِي وَمَنْ عَصَى أَمِيرِي فَقَدْ عَصَانِي

“Her kim bana itaat ederse, Allah’a itaat etmiştir. Her kim bana isyan ederse, Allah’a isyan etmiştir. Her kim benim emirime itaat ederse, bana itaat etmiştir. Her kim de benim emirime isyan ederse, bana isyan etmiştir.”⁵⁴

“Her kim bana itaat ederse, Allah’a itaat etmiştir” zira Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*) sadece Allah (*azze ve celle*)’nin emrettiklerini emreder. Şu halde O’na (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’e itaat eden, O’na (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’e emrettiğini emretmiş olana itaat etmiştir. “Her kim benim emirime itaat ederse, bana itaat etmiştir” zira onun tayin ettiği emire itaat O’na (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’e itaattir. “Benim emirime” sözünde yine itaatin sadece Allah ve Rasûlüne itaatte vacip olacağına işaret vardır. Zira Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’in tayin edeceği bir emir ancak O’nun (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’in emrettiklerini emreder.

Ayrıca hadis emire itaatin Allah (*azze ve celle*)’ye ibadet olduğuna delildir. Zira Allah (*subhanehu ve teâlâ*)’ya itaat ibadettir. Emire itaat Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’e itaat olunca, Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’e itaat de Allah (*azze ve celle*)’ye itaat olunca, Emire itaat eden Allah (*subhanehu ve teâlâ*)’ya itaat etmiş olur. Kişinin emire itaat etmesi Allah (*azze ve celle*)’nin emrettiğinden dolayı olur. Elbette bu Allah’a ibadet olur. Namaz ve oruç ve zekât gibi O’na takarrub vesilesi olur.

Nitekim Ebu Umame (*radiyallahu anhu*) Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’in veda haccında insanlara seslenip şöyle buyurduğunu nakleder:

lerinde masumdur. Lakin emir sahipleri böyle değildir. Bunun için hemen akabinde ihtilafın vaki olduğu durumlarda masum olan kaynaklara Kur’an ve Sünnet’e müracaat emredilmiştir.

54 Sahihu’l-Buhari, 6604. hadis, Sahihu-Muslim, 3418. hadis.

اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ وَصَلُّوا حَمْسَكُمْ وَصُومُوا شَهْرَكُمْ وَأَدُّوا زَكَاةَ أَمْوَالِكُمْ
وَأَطِيعُوا ذَا أَمْرِكُمْ تَدْخُلُوا جَنَّةَ رَبِّكُمْ

“Rabbiniz olan Allah’tan korkun! Beş vakit namazınızı kılın, Ramazan ayını oruç tutun, mallarınızın zekâtını verin ve emir sahiplerinize itaat edin. (Bunları yaptığımız takdirde) Rabbinizin cennetine girin.”⁵⁵

Hadiste Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve alihi vesellem) emir sahiplerine itaati namaz, oruç ve zekât gibi ibadetlerle beraber saymıştır ve namaz, oruç ve zekât gibi karşılığı Allah (azze ve celle)’nin rızası ve cenneti olan amel-lerden addetmiştir. Bunun için bir Müslüman Allah (subhanehu ve teâlâ)’ya yakınlığı emirine itaat ederek aramalı. Emirine itaati bir külfet veya icbar olarak değil, Allah (azze ve celle)’ye yakınlaşabilmek için bir fırsat ve vesile olarak bilmelidir. Emir sahibine itaatin karşılığı cennet olduğunu bilmelidir.

Salim bin Abdullah bin Ömer (radiyallahu anhum) babasından, Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)’in ashabından bir topluluk içinde bulunurken şöyle buyurduğunu nakleder:

أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَيَّ رَسُولِ اللَّهِ إِلَيْكُمْ؟ قَالُوا: بَلَى نَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ
قَالَ: أَلَسْتُمْ تَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ أَنْزَلَ فِي كِتَابِهِ مَنْ أَطَاعَنِي فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ
؟ قَالُوا: بَلَى نَشْهَدُ أَنَّهُ مَنْ أَطَاعَكَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ، وَأَنَّ مَنْ طَاعَ اللَّهَ
طَاعَتَكَ، قَالَ: فَإِنَّ مَنْ طَاعَ اللَّهَ أَنْ تُطِيعُونِي، وَإِنَّ مَنْ طَاعَنِي أَنْ
تُطِيعُوا أَيْمَتَكُمْ، أَطِيعُوا أَيْمَتَكُمْ، فَإِنْ صَلُّوا قَعُودًا فَصَلُّوا قُعُودًا

“Benim Allah’ın sizlere gönderdiği elçisi olduğunu bilmez misiniz? Dediler ki: “Pekâlâ evet, senin Allah’ın Rasûlü olduğuna şahitlik ederiz. O (sallallahu aleyhi vesellem) şöyle buyurdu: “Bana itaat edenin

55 Sunenu’t-Tirmizi, 559. hadis, Musnedu-Ahmed, 22215. hadis. Et-Tirmizi “bu hadis hasen, sahihtir” der.

Allah’a itaat etmiş olduğunu ve bana itaatin Ona itaatten olduğunu bilmez misiniz?” Dediler ki: “Evet, sana itaat edenin Allah’a itaat etmiş olduğuna ve Allah’a itaatin sana itaat etmenin olduğuna şahitlik ederiz.” O (*sallallahu aleyhi vesellem*) şöyle buyurdu: **“O halde bana itaat etmeniz muhakkak Allah’a itaattendir. Bana itaat etmeniz ise emir sahiplerinize itaat etmenizdir. Emir sahiplerinize itaat edin. Onlar oturarak namaz kılarlarsa sizde oturarak namaz kılın.”**⁵⁶

“**Emir sahiplerinize itaat edin**” sözünde emire itaatin vacip olduğuna açık delil vardır. Ayrıca bu hadis de öncekiler gibi emire itaatin bizzat Allah ve Rasûle itaat olduğuna delildir.

İrbad bin Sariye (*radıyallahu anhu*) Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’in şöyle buyurduğunu nakleder:

أَوْصِيَكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ وَالسَّمْعِ وَالطَّاعَةِ وَإِنْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ فَإِنَّهُ مِنْ يَعِشُ
مِنْكُمْ يَرَى اخْتِلَافًا كَثِيرًا وَإِيَّاكُمْ وَمُحَدَّثَاتِ الْأُمُورِ فَإِنَّهَا ضَلَالَةٌ فَمَنْ أَدْرَكَ
ذَلِكَ مِنْكُمْ فَعَلَيْهِ بِسُنَّتِي وَسُنَّةِ الْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ الْمَهْدِيِّينَ عَضُّوا عَلَيْهَا
بِالتَّوَّاجِدِ

“Size Allah’tan korkmayı ve işitip itaat etmeyi tavsiye ediyorum.(Emir sahibi) olan kimse Habeşli bir köle bile olsa. İçinizde yaşayacak olanlar benden sonra pek çok ayrılık ve anlaşmazlıklara şahit olacaklardır. Dinde yeri olmayan fakat dindenmiş gibi gösterilmeye çalışan şeylerden sakınıp uzak durunuz zira onlar sapıklıktır. Sizden kim bu dönemlere ulaşırsa benim sünnetime ve hidayet üzere olan Hulefaı’r- Raşidin’in sünnetine sıkıca sarılın. Bu yola azı dişlerinize sımsıkı sarılın ve sabredin.”⁵⁷

56 Musnedu-Ahmed, 5679. hadis, Sahihu-ibni Hibban, 2109. hadis, Musnedu-Ebi Yala, 5450. hadis. El-Heysemi ve es-Suyuti “ricali sikadır” derler.

57 Sunenu’t-Tirmizi, 2600. hadis, Sunenu-Ebi Davud, 3991. hadis, Sunenu-ibni Mace, 42. hadis, Musnedu-Ahmed, 17184. hadis. Et-Tirmizi “hadis hasen, sahihtir” der.

“Size Allah’tan korkmayı ve iştirip itaat etmeyi tavsiye ediyorum. (Emir sahibi) olan kimse Habeşli bir köle bile olsa” yani başınıza toplulukta en az değer verilenlerden birisi olan Habeşli, siyahî bir köle emir olarak tayin edilse de itaatinden çıkmayın, zira ona itaat Rasûle (*sallallahu aleyhi vesellem*)’e itaattir, Rasûle (*sallallahu aleyhi vesellem*)’e itaat ise Allah (*azze ve celle*)’ye itaattir. İmam Tirmizi (*rahimehullah*)’ın Ummu’l-Husayn (*radıyallahu anha*)’dan rivayetinde Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) şöyle buyuruyor: **“Ey insanlar Allah’tan korkun ve eğer başınıza Habeşli, muceddeun bir köle emir olarak tayin edilse, Allah’ın Kitabını kaim kıldığı sürece onu iştirip ona itaat edin.”**⁵⁸

Muceddeun burnu, kulakları veya dudakları kesilmiş olandır ve çoğunlukla burnu kesilmiş olan için kullanır. Bu tahkir ifadelerin art arda gelmesi emir sahibine itaatın ne kadar büyük bir vacip olduğunu izah etmek için kullanılmıştır. Başka bir rivayette Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) başını **“kuru üzüm tanesi gibi”**, yani kafası kuru üzüm tanesi kadar küçük ve siyah olsa da iştirip itaat edin buyuruyor. Bütün bu tahkir ifadelerin manası şudur: Başınıza tayin edilen emir Habeşli bir köle, ayrıca burnu, kulağı ve dudakları kesik ayrıca kafası da küçücük olsa ki, bunlar hepsi kusurdur, yine de onun itaatinden çıkmanız caiz olmaz, zira sizin itaatiniz o kusurlu varlığa değil, Allah ve Rasûlüne’dır. **“Allah’ın Kitabını kaim kıldığı sürece”**nin manası da budur. El-Hattabi (*rahimehullah*) **“Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) varlığı mümkün olmayan bir şey ile misal vermiştir ki, emir sahibine itaatın önemi iyice anlaşılın”** der. **“Dinde yeri olmayan fakat dindenmiş gibi gösterilmeye çalışan şeylerden”** mesela Allah ve Rasûlüne isyanı emretmeyen emir sahibine itaat etmemekten **“sakınıp uzak durunuz, zira onlar”** yani emir edinmemek veya marufu emreden emir sahibine itaat etmemek cahiliye müşriklerin bozuk âdeti olan **“sapıklıktır”**. **“Sizden kim bu dönemlere ulaşırsa benim sünnetime”** emir sahibine itaat etmeye **“ve hidayet üzere olan Hulefai’r-Raşidinin sünnetine”** emir sahiplerine itaat etmeye **“sıkıca sarılınsın. Bu yola azı dişlerinizle sımsıkı sarılın ve sabredin.”**

58 Sunenu’t-Tirmizi, 1628. hadis, İmam Tirmizi “hadis hasen sahihtir” der.

Emire itaatin vacip olduğunu ifade eden naslar çoktur. Şari' bu hususta varit olan hadislerde mübalağa ederek emire itaatin önemini iyice ortaya çıkarmıştır, zira emirin varlığı birliğin yegâne sebebidir. Emirin yokluğu muhakkak ihtilaflara ve fırkalaşmaları sebep olacaktır. Fırkalaşma ise en büyük şerlerdendir. Bunun için emire itaat, emir fasık ve zalim de olsa, ona muhalefet etmemek ve fitne zamanlarında fitneyi artırmamak Ehl-i Sünnet'in esaslarından olmuştur. Huzeyfe bin Yeman (*radıyallahu anhumu*) şöyle diyor:

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا كُنَّا بِشَرِّ نَجَاءِ اللَّهِ بِحَيْرٍ فَخَجْنَا فِيهِ فَهَلْ مِنْ وَرَاءِ
هَذَا الْخَيْرِ شَرٌّ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ هَلْ وَرَاءَ ذَلِكَ الشَّرِّ خَيْرٌ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ
فَهَلْ وَرَاءَ ذَلِكَ الْخَيْرِ شَرٌّ قَالَ نَعَمْ قُلْتُ كَيْفَ قَالَ يَكُونُ بَعْدِي أُمَّةٌ
لَا يَهْتَدُونَ بِهَدَايَ وَلَا يَسْتَتُونَ بِسُنَّتِي وَسَيَقُومُ فِيهِمْ رَجَالٌ قُلُوبُهُمْ قُلُوبُ
الشَّيَاطِينِ فِي جُثْمَانِ إِنْسٍ قَالَ قُلْتُ كَيْفَ أَصْنَعُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ
أَدْرَكْتُ ذَلِكَ قَالَ تَسْمَعُ وَتَطِيعُ لِلْأَمِيرِ وَإِنْ صَرَبَ ظَهْرَكَ وَأُخِذَ مَالُكَ
فَأَسْمَعْ وَأَطِيعْ

“Ey Allah’ın Rasûlü, biz şerde idik. Allah bize hayır getirdi. Şimdi biz onun içindeyiz. Acaba bu hayrın ardında bir şer var mıdır?” dedim. “Evet!” cevabını verdi. “Bu şerrin arkasında bir hayır var mıdır?” dedim. “Evet!” buyurdu. “Bu hayrın arkasında bir şer var mıdır?” dedim. “Evet!” cevabını verdi. “Nasıl?” dedim. “**Benden sonra benim doğru yolumdan gitmeyen ve benim sünnetimi sünnet edinmeyen hükümdarlar olacak. İçlerinde bazı adamlar olacak ki, bunların kalpleri insan cisminde şeytan kalbi gibi olacak!**” buyurdu. “Ben buna yetişirsem ne yapayım ya Rasûlullah!” dedim. “**İşitir ve emire itaat edersin. Sırtın dövülse ve malın alınsa bile yine işit ve itaat et!**” buyurdu.”⁵⁹

Hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) kendisinden sonra vâki olacak fitnelere işaret ediyor ve bu fitne dönemlerinde, İslam vasfını yitirmemiş, lakin günahkâr olan emirlerin var olacaklarını beyan buyuruyor. Her ne kadar bu emir zâlim de olsa **“yine işit ve itaat et!”** buyuruyor. Çünkü özellikle fitne zamanlarında, Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’in yolundan ayrılan hükümdârların gâlip geldiği zamanlarda, Müslümanların vahdete ve birlik beraberliğe daha da çok ihtiyaçları vardır. Bundan dolayı fâcir de olsa böyle hükümdârlara karşı Müslümanların vahdetini sağlayabilen imama muhalefet etmemek, bilakis itaat edip vahdeti korumak vacip olur. Zira hidayetten sapmış hükümdârlara karşı savaşabilmek için güç ve kuvvet elzemdir. Bunun için Müslümanlar gücünü dağıtmaya değil, toplamaya bakmalılar.

Mesela şu yaşadığımız yıllarda küfür imamların gün geçtikçe güç kaybettiklerini görüyoruz, sonları geldi, Allah’a hamd olsun. Lakin küfre son darbeyi indirecek ve hançeri kalbine saplayacak, gün geçtikçe küçülen küfür uşaklarına karşı yükselen, güçlü, mazbut ve dimdik ayakta duran İslam devleti olacaktır.

“Benden sonra benim doğru yolumdan gitmeyen ve benim sünnetimi sünnet edinmeyen hükümdarlar olacak” yani Kitap ve Sünnet’e göre hükmetmeyecekler ve hareket etmeyecekler.

“İçlerinde adamlar olacak ki, bunların kalpleri insan cisminde şeytan kalbi gibi olacak” yani kalpleri karanlık içinde, vesveselerle, bozuk, fasit görüşlerle dolu, müteharriki hevâ ve hevesleridir.

“İşitir ve emire itaat edersin” yani Müslümanların başında olan müslüman emire itaat edersin, **“sırtın dövülse ve malın alınsa bile”**, yani senin hakkına girerse, hakkını Allah (*azze ve celle*)’den sor, fakat emire muhalefet ederek, birliği bozma. İhtilaflara ve tefrikaya sebep olma. Zira emirin sana yaptığı zulme sabredersen zararı dünyada, fena diyarında sana olur ama ahirette, ebedilik diyarında ona olur. Lakin sabretmeyip ihtilaflara sebep olursan zararı dünya ve ahirette sana ve senin öncülük ettiklerine olur. Şu halde **“yine işit ve itaat et”** ve güzellik ve hikmet ile nasihat et ve ıslah etmeye çalış.

Rivayet olunduğuna göre Osman (*radıyallahu anhu*) öldürüldüğünde Ebu Mesud el-Ensari (*radıyallahu anhu*)'ya “fitne”nin ne olduğu sorulduğunda şöyle cevap vermiştir: “Cemaatten ayrılma. Çünkü Allah’u Teâlâ Ümmet-i Muhammed’i dalalet üzerinde birleştirmez, (Ters bir durumla karşılaşsan) günahkâr (emir sahibi) den kurtulana veya kendin kurtulana (ölene) kadar sabret.”

Ve ibni Mesud (*radıyallahu anhu*)’nun şöyle dediği rivayet edilmiştir: “Emir sahiplerinize itaat ediniz. Çünkü böyle davranmak, Allah’ın (sarılmayı) emrettiği iptir.” Ve sonra elini sıkarak: “Topluluk içinde hoşlanmadığınız şey, ayrılıkta iken sevdiğiniz şeyden daha hayırlıdır.” dedi.⁶⁰

Pekâlâ, emire itaat mutlak mıdır?

Bu soruya cevap vermeden önce iki hususu ele almak lazımdır.

Birinci husus. Emirliğe kim müstahaktır.

Emir emirlik yaptığı kişilerin işlerini üstlenen ve yürütendir. Emir işlerini üstlenmiş olduğu kişilerin dini ve dünyevi maslahatlarını arayıp, korumakla ve aralarında adaletli olmakla mükelleftir. Özellikle Müslümanların ve özellikle mücahidlerin işlerini tevelli etmek büyük bir mesuliyettir. Bunun için emirlik tekebbür, şan, şöhret makamı değil, önce Allah (*azze ve celle*)’ye ve sonra kullarına karşı tevazu ve şefkat ve adalet makamıdır. Bunun çok çetin bir iş olduğu ortadadır. Bunun için bazıları emirlik isteyen ya çok cesurdur ya da çok cahildir derler.

Emirliğin sorumluluğunu şu naslar çok açık ifade eder:

Makil bin Yesar (*radıyallahu anhu*) Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihî vesellem*)’in şöyle buyurduğunu nakleder:

مَا مِنْ عَبْدٍ يَسْتَرْعِيهِ اللَّهُ رَعِيَّةً يَمُوتُ يَوْمَ يَمُوتُ وَهُوَ غَاشٍ لِرَعِيَّتِهِ إِلَّا

حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ

“Allah’ın bir sürüye çoban yaptığı hiç bir kul yoktur ki, öldüğü gün sürüsüne hıyanet etmiş olarak ölsün de Allah ona cenneti haram kılmasın.”⁶¹

Ve yine şöyle buyurduğunu nakleder:

مَا مِنْ أَمِيرٍ يَلِي أَمْرَ الْمُسْلِمِينَ ثُمَّ لَا يَجْهَدُ لَهُمْ وَيَنْصَحُ إِلَّا لَمْ يَدْخُلْ مَعَهُمُ
الْجَنَّةَ

“Eğer bir emir Müslümanların işini üzerine alır, sonra onlar için çalışmaz, nasihat etmez ve samimiyet göstermezse onlarla birlikte cennete giremez.”⁶²

Ve Ebu Hureyre (radıyallahu anhu) Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve alihî vesellem)’in şöyle buyurduğunu naklediyor:

مَا مِنْ أَمِيرٍ عَشْرَةَ إِلَّا يُؤْتَى بِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُوبًا، لَا يَفُكُّهُ إِلَّا الْعَدْلُ، أَوْ
يُوبِقُهُ الْجُورُ

“On kişiye emirlik yapan yoktur ki kıyamet günü eli bağlı olarak getirilmiş olmasın. Onu ya adaleti çözer veya zulmü yok eder.”⁶³

Emirlik mesuliyeti çok ve zor olan bir iş olduğu ortadadır, lakin Müslümanların işlerini birisi üstlenmesi zaruridir. Şu halde emirliğin mesuliyetini üstlenmeye en ehil olan kişi tevelli etmesi gerekir. Allah (subhanehu ve teâlâ) şöyle buyuruyor:

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ

61 Sahihu-Muslim, 3409. hadis

62 Sahihu-Muslim, 3410. hadis

63 Musnedu-Ahmed,9570. hadis

تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا

“Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah her şeyi işiten, her şeyi görendir.”⁶⁴

Emanet, sahibi tarafından bir şahsa ondan tekrar talep edinceye kadar muhafaza etmek üzere verilir. Emirlik de bir emanettir. Çünkü bir, Allah (*azze ve celle*)’den verilmiş bir emanettir, zira emretmeye ve itaat edilmeye sadece Allah (*azze ve celle*) ve Rasûlü (*sallallahu aleyhi vesellem*) müstahaktır ve iki, çünkü Müslümanlardan verilmiş bir emanettir, zira din ve dünya işlerini emirlerine bırakmışlardır.

“**Vermeniz**” olarak tercüme edilen eda etmeniz de bir şeyi hak sahibine ulaştırmak manasındadır. Şu halde emredilmiş olan emaneti, yani bizim bahsimizde emirliği hakkı olana, yani ehli olana ulaştırmak, teslim etmektir. Her ne kadar ayetin ilk kısmı “**Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi emreder**” ifadesi umumen her emanetin hak sahibine verilmesini emretse de, ayetin ikinci kısmı “**Allah size insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder**” ifadesi hususen emretme ve hükmetmeye ehil olanlara verilmesini emretmektedir. Bunun için Muhammed bin Kab, Zeyd bin Eslem ve başkaları ayetin insanlar arasında hükmedenler hakkında, yani emirler hakkında nazil olduğunu söylemişlerdir.⁶⁵

İmam ibni Teymiyye (*rahmetullahi teâlâ aleyhi*) bu ayet ve onu takip eden ayet hakkında şöyle der:⁶⁶ “Ulema ilk âyetin emirler hakkında nazil olduğunu söylediler. Emanetleri ehil olanlara vermek ve insanlar arasında

64 En-Nisa, 58. ayet

65 Tefsiru'l-Kurani'l-Azim, ayetin tefsirinde

66 İki ayet şunlardır: “Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adaletle hükmetmenizi emreder. Allah size ne kadar güzel öğütler veriyor! Şüphesiz Allah her şeyi işitici, her şeyi görücüdür.”

“Ey iman edenler! Allah'a itaat edin. Rasûle ve sizden olan ulu'l-emre de itaat edin. Eğer bir hususta anlaşmazlığa düşerseniz -Allah'a ve ahirete gerçekten inanıyorsanız- onu Allah'a ve Rasûl'e götürün. Bu hem hayırlı, hem de netice bakımından daha güzeldir.” (en-Nisa, 58,59).

adaletle hükmetmekle emrolunmuşlardır. İkinci ayet ise ordularda ve benzeri yerlerde bulunan tebâ hakkında nazil olmuştur. Allah'a karşı masiyeti emretmeleri hali müstesna taksimat, hüküm, savaş ve başka konularda emirlerine itaat etmekle emrolunmuşlardır. Zira yaratana isyanda yaratılmış olana itaat yoktur. Bir hususta ihtilaf etmeleri durumunda Allah'ın Kitabına ve Rasûlü (*sallallahu aleyhi vesellem*)'in sünnetine başvurulurlar. Emir sahipleri emaneti ehil olanlara vermezler ve adaletle hükmetmezler ise, Allah'a itaat kısmından olan emirlerinde onlara itaat ederler. Zira bu Allah ve Rasûlüne itaattendir ve emir sahiplerine haklarını vermektir. Nitekim Allah ve Rasûlü'nün emri budur: **“İyilik ve takva üzerinde yardımlaşın, günah ve düşmanlık üzerine yardımlaşmayın.”**⁶⁷ ”

Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) Mekke'yi fethedip Kabe'nin anahtarlarını beni Şeybe'den teslim alınca, Abbas bu anahtarları ondan istedi ve hem Kabe'yi koruma ve hem de hacılara su dağıtma görevlerini üzerine almak istedi. Allah'u Teâlâ bunun üzerine bu ayeti indirdi. Daha sonra Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*), Kabe'nin anahtarlarını beni Şeybe'ye verdi. Emir sahibine Müslümanların her işinde onun başına en uygun olanı tayin etmesi vaciptir. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) şöyle buyuruyor: **“Müslümanların işlerinden birisini üstlenmiş olan birisi, Müslümanların işlerinden birisi için daha iyisini bulduğu halde başına başkasını getirirse, Allah'a ve Rasûlü'ne hıyanet etmiş olur.”** Diğer bir rivayette ise şöyle buyuruyor: **“Kim bir kesimin içinde daha iyisi olduğu halde, onların başına başkasını getirirse, Allah'a, Rasûlü'ne ve mü'min'lere hıyanet etmiş olur.”**... Müslümanların işlerinden bir şey üstlenmiş olan herkese eli altında bulunanlardan alanında en uygunu tayin etmesi vaciptir. Emirliğin talep edilmesi onun için bir tercih sebebi olmamalı, aksine bu emirliğine engel olan bir sebeptir. Sahihayn'da Nebi (*sallallahu aleyhi vesellem*)'e gelip ondan emirlik taleb eden birilerine şöyle dediği rivayet edilir: **“Biz bu işe ne onu isteyen birini tayin ederiz, ne de ona hırs gösteren birini.”**... Ve eğer emir sahibi kişi aralarındaki akrabalıktan veya eski dostluktan veya arkadaşlıktan veya hem şehirli olduklarından veya

aynı mezhebe veya aynı tarikata bağlı olmalarından veya arap, farsî, türk veya rumî gibi aynı milletten olmalarından veya aldığı maldan veya başka bir menfaatten, rüşvet karşılığı veya kalbinde beslediği kinden veya düşmanlığından ötürü daha uygun ve ehil olana başkasını tercih ederse Allah'a, Rasûlüne ve mü'min'lere hıyanet etmiştir ve Allah'ın şu nehyine dâhil olur: **“Ey iman edenler Allah'a ve Rasûle hainlik etmeyin, (sonra) bile bile kendi emanetlerinize hainlik etmiş olursunuz.”**⁶⁸

Ve Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*) şöyle buyuruyor:

إِذَا ضَيِّعَتِ الْأَمَانَةُ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ قَالَ كَيْفَ إِضَاعَتُهَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ
إِذَا أُسْنِدَ الْأَمْرُ إِلَى غَيْرِ أَهْلِهِ فَانْتَظِرِ السَّاعَةَ

“Emanet yitirilirse, kıyamet saatini bekle.” Kendisine, “Emanet nasıl yitirilir?” diye sorulunca, **“İş ehli olmayana verilirse kıyamet saatini bekle”** diye cevap verdi.⁶⁹

İkinci husus: Emir ile tebaa arasındaki ilişki.

Daha önce de geçtiği gibi Allah (*azze ve celle*) ve Rasûlü (*aleyhissalatu vesselam*) emir sahibine marufta itaat etmeyi emretmiştir. İkidenden fazla Müslüman sâlih bir ameli beraber işlemek üzere bir araya geldiklerinde aralarından bir emir tayin etmeleri ve sonra marufta bu emire itaat etmeleri vaciptir.

وَلَا يَجِلُّ لثَلَاثَةِ نَفَرٍ يَكُونُونَ بِأَرْضٍ فَلَاةٍ إِلَّا أَمَرُوا عَلَيْهِمْ أَحَدُهُمْ

“Yeryüzünün herhangi bir yerinde bulunan üç kişiye başlarına bir emir tayin etmeden bulunmaları helal değildir.”⁷⁰

68 Es-siyasetu's-şer'iyye, 1-3

69 Sahihu'l-Buhari, 6015. hadis

70 Musnedu-Ahmed, 6647. hadis

İster emredilmiş olan nefsin hoşlandığı ister hoşlanmadığı, ister kişiye kolay gelen, ister zor gelen bir şey olsun emir sahibine itaat etmek vaciptir. Bilakis kişinin Allah ve Rasûlüne itaatte sıdkı ve samimiyeti ortaya çıkararak, kişinin nefsinin hoşuna gitmese de ve kendisine ağır gelse de Allah ve Rasûlü emrettiği için emir sahibine itaat etmesidir. Sadece nefsinin arzuladığı veya kendi maslahatına uygun olan işlerde emire itaat edip böyle olmayan işlerde itaat etmemek ise kişinin Allah ve Rasûlüne itaatte samimiyetsizliğini ortaya çıkarır. Bunun için Allah (*azze ve celle*) münafıkları şöyle anlatıyor: **“Eğer o yakın bir menfaat ve orta bir sefer olsaydı, mutlaka senin arkana düşerlerdi. Lakin o meşakkat, onlara uzak geldi. Bununla beraber, “Eğer gücümüz yetseydi, sizinle beraber sefere çıkardık” diye Allah’a yemin edecekler. Böylece kendilerini helaka sürükleyecekler. Ama Allah biliyor ki, onlar muhakkak yalancılardır.**”⁷¹

Ve Rasûlü (*sallallahu aleyhi ve alihî vesellem*) dünyalık menfaatine göre itaat eden kişi için şöyle buyuruyor: **“Kıyamet günü Allah üç kişi ile konuşmaz ve yüzlerine bakmaz. Onlar için acıklı bir azap vardır. Bunlar; fazla suyu olduğu halde yoldan gelip geçenlerin yararlanmasını yasaklayan, sadece dünyalık için imama biat edip, istediğini verdiği zaman biatini tutan ama vermediği zaman biatini çiğneyen, ikindiden sonra birine bir mal satarken, söylediği fiyat kendisine verilmediği halde, verildiğine dair Allahu Teâla adına yemin eden ve bu yemini sebebi ile alıcının kendisine inandığı kişi.”**⁷²

Bir mesele

Bu işitme ve itaat etme ilişkisi üzerinde ayrıca sözleşmek ise bu ilişkinin sadece bir tekidi olur. Yoksa sözleşme olsa da olmasa da emire itaat vaciptir, ona isyan haramdır. Bunun için İmam ibni Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle der: “Allah ve Rasûlünün emri gereğince insanın üzerine emir sahiplerine itaat etmek ve nasihat etmek vaciptir. Bu hususta ahitleşmemiş ve bağlayıcı yemin etmemiş olsalar da durum böyledir. Bu insanlara beş vakit namaz, zekât, hac, oruç veya

71 Et-Tevbe, 42. ayet

72 Sahihu'l-Buhari, 2186. hadis, Sahihu-Muslim, 157. hadis

Allah ve Rasûlünün itaati emrettiği başka emirler gibi vacip olur. Kişinin bu hususta ayrıca yemin etmesi Allah ve Rasûlünün emir sahiplerine itaat ve nasihat emrini pekiştirmiş ve sağlamlaştırmış olur. Bu konuda yemin eden kişi, ister Allah adına yemin etsin, ister Müslümanların yaptığı başka bir şekilde yemin etsin, yaptığı yeminin hilafına davranması helal değildir. Yemin etmese de, Allah'ın emir sahiplerine itaat etmesi kişi üzerine vaciptir. Pekâlâ, bunu yeminle pekiştirmesi halinde durum ne olur acaba?⁷³

Evet! Emir sahiplerine itaat kişinin yemin etmesi, sözleşmesi, ahitleşmesi veya biat etmesiyle var olan bir emir değil, bunlar olmasa da Şari' tarafından aslen emredilmiş olan bir emirdir. Biat, ahitleşme veya yemin olmasa da emire itaat vaciptir, ona marufta isyan haramdır.

Bununla beraber biatleşmek muhakkak dinde meşru olan nebevi yoldur, zira Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihî vesellem*) biat alırdı, ondan sonra ashabi da biatleşirdi ve onlardan sonra da İslam ümmeti bugüne kadar işlerine biatleşerek sürdürmüştür. Burada vurgulamak istediğim sadece şudur: Emire itaatin vacip olması ve isyanın haram olması için o emire biat vermiş olmak şart değildir.

Şu halde biatin faydası nedir diye sorulabilir. Bu soruya birkaç maddede cevap vermek mümkündür:

Birincisi, yukarıda dediğim gibi biatleşmek muhakkak dinde meşru olan nebevi yoldur. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) biat alırdı, onun zamanında ve ondan sonra ashabi da biatleşirdi ve onlardan sonra da İslam ümmeti bugüne kadar işlerine biatleşerek sürdürmüştür.

İkincisi, aslen Şari' tarafından emredilmiş bir hususta biatleşilirse, biat verilmiş husus iki yönden vacip olur. Bir şeri emir yönünden ve iki vefası vacip olan verilmiş olan söz yönünden. Bu şekilde emrin tekidi gerçekleşir ve biat veren ve alanın azmi, sıdkı ve muhabbeti ortaya çıkar.

Konumuz olan emir sahibine itaat etmek geçtiği üzere aslen Şari' tarafından vacip kılınmıştır. Bu yönden emire itaat zaten aslen vaciptir. Bir de ayrıca itaat etmek üzere söz verilirse ayrıca verilmiş olan sözden dolayı da emire itaat etmek vacip olur.

İşin gerçeği, emredilmiş olan işlerde biatleşme emir sahibi için bir güvence, itaatte zayıf olan kişileri Allah ve Rasûlüne itaate bağlayan bir vesile ve kişinin sıdkını ortaya çıkaran bir ahit olur.

Ve üçüncüsü, aslen Şari' tarafından emredilmemiş olan bir hususta biatleşildiğinde kişi söz verdiği hususa vefa göstermesi vacip olur. Aslen mubah veya müstehab olan bir hususta söz verdiği sözden dolayı vefa vacip olur, zira Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

“Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.”⁷⁴

Mesela evden çıkmama sözü istenilir ve kişi evden çıkmamak üzere söz verirse, evden çıkmaması vacip olur. Evden çıkmak her ne kadar aslen mubah ise de verdiği söze vefa göstermesi vacip olur, verdiği sözün hilafına davranması haram olur.

İmam ibni Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle der: “Allah’ın kula vacip kıldığı şey aslen üzerine vacip kılınmış olabilir. Her kese iman ve Tevhidi vacip kılmış olması gibi. Veya kul kendisini yükümlülük altına sokmuş ve vacip kılmış olduğundan dolayı üzerine vacip kılınmış olabilir. Böyle olmasaydı, ona vacip olmayacaktı. Müstehab olan şeylerde yapılan adak gibi ve satış, nikâh, talak ve buna benzer mubah akitlere vefa göstermesi gerekli olduğu gibi. Çünkü bunlar aslen kişi üzerine vacip değildi. Ya da her iki yönden üzerine vacip kılınmış olabilir. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’e ve emir sahiplerine işitip itaat

etmek üzere biat etmesi ve Allah ve Rasûlünün emrettiği şeyleri yerine getirmek üzere kişilerin aralarında ahitleşmeleri gibi.”⁷⁵

İki hususu izah ettikten sonra “emir sahibine itaat emri mutlak mıdır?” sorusunun cevabına gelince:

Allah (*azze ve celle*) ve Rasûlü (*sallallahu aleyhi vesellem*) emir sahiplerine itaati emretmiştir, lakin mutlak değil bilakis Allah ve Rasûlüne masiyeti emretmedikleri halde itaati emretmişlerdir. Allah’ın Rasûlü (*sallallahu aleyhi vesellem*) **“Allah’a masiyette itaat yoktur, itaat ancak maruf olanda vardır”**⁷⁶ demiştir. Yine **“Masiyet ile emredilmediği sürece Müslüman, hoşuna giden ya da gitmeyen her konuda dinlemesi ve itaat etmesi gerekir. Ancak masiyet ile emredilirse dinlemek ve itaat etmek yoktur”**⁷⁷ demiştir. O halde emir masiyet türünden bir şey emrederse emire itaat etmek caiz olmaz. Bilakis, böyle bir halde emire itaat Allah (*azze ve celle*)’ye isyan olur. Fakat kişinin masiyet olarak bildiği şey dinde masiyet olmayabilir. Bunun için kişi emiri tarafından masiyet olarak bildiği bir şeyle emrolunduğu takdirde bakmalı, ya emredilen hakikaten açık masiyet türündendir. Bu halde itaat etmek elbette caiz olmaz. Ya da masiyet zannettiği bir şeydir. Bu halde bilenlere danışmalı. Her iki halde de emirine karşı ayaklanması caiz olmaz. Emirinin onun üzerindeki nasihat hakkını vermeli, emirinin hallerine sabredip ıslah etmeye çalışmalıdır. Bir üst emir varsa emiri üst emire şikâyet etmeli ki, o da emri altında olanların hallerinden haberdar olsun. Ama her halde kişinin emiriyle ilişkisi iştirmek, itaat etmek ve sabretmek olmalıdır. Çünkü Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*): **“Kim emirinden hoşuna gitmeyen bir şey görürse sabretsin”** ve **“sırtın dövülse ve malın alınsa bile yine işit ve itaat et!”** buyuruyor. **“Ancak açık bir küfür görürseniz ve ona dair elinizde Allah’tan açık bir delil varsa, o başka”**, emir sahibinin emrettiği açık küfür veya küfre götüren bir bidat ise, bu durumda itaat ve sabır elbette caiz olmaz.

75 Mecmuu'l-Fetava, 29/345,346

76 Sahihu'l-Buhari, 6716. hadis (masiyette itaat yoktur lafızıyla), Sahihu-Muslim, 3424. hadis, Sunenu-Ebi Davud, 2256. hadis, Sunenu'n-Nesei, 4134. hadis, Musnedu-Ahmed, 724. hadis.

77 Sahihu'l-Buhari, 6611. hadis, Sahihu-Muslim, 3423. hadis, Sunenu-Ebi Davud, 2257. hadis, Sunenu't-Tirmizi, 1629. hadis, Sunenu'n-Nesei, 4135. hadis

iirvecihad.com

DÖRDÜNCÜ FASIL:

İhtilaf Türleri:

Biraz önce emire masiyette itaatin caiz olmadığı, fakat muhalif olmanın da caiz olmadığı geçti. Emire muhalefetin ancak açık küfür veya küfre götürecek bidatte caiz olacağını söyledik. Bazıları ihtilafı tek türlü zannederler. Mutlak dost-düşman kalıplarında düşünürler. İhtilaf varsa dostluk kabul etmezler ve düşmanlığı zorunlu görürler. Hâlbuki İslam dini kâmil bir ihtilaf kültürüne sahiptir. Bu ümmetin selefi dinin birçok meselelerinde ihtilaf etmişlerdir, fakat bu onların kalplerinin birbirinden kopmasını zorunlu kılmamıştır. Fakat aynı zamanda da muhalefeti gerekli kılan meselelerde aralarındaki yakın ilişkiler dahi kalplerinin birbirlerinden kopmasını engellemiştir. Zira ihtilaf kalpten neşet eder. Bunun için İmam ibni Teymiyye (*rahimehullah*) şöyle der: “Dostluğun aslı muhabbet olduğu gibi, düşmanlığın aslı da buğzdur. Bunun için karşılıklı sevgi, yakınlığı ve birliği gerektirir. Karşılıklı buğz ise uzaklığı ve ihtilafı gerekli kılar.”⁷⁸

Muhabbeti bozmayacak görüş ayrılığı muhalefeti gerekli kılmazken, muhabbeti bozup, buğzu gerekli kılan görüş ayrılığı muhalefeti gerekli kılar.

O halde ihtilaf türlerini bilmek çok önemlidir. İhtilafın öylesi vardır ki, muhalefet edenlerin her biri doğruya ulaşmıştır. Ve ihtilafın öylesi vardır ki, muhalefet eden müşrik, kâfir olur. Ve yine öyle ihtilaf vardır ki, muhalefet eden bidatçi olur. Ve yine ihtilafın öylesi vardır ki muhalefet eden hata etmiş özürlü olur veya hata etmiş günahkâr olur.

Şu halde muhalife hak ettiği hükmü verebilmek için ihtilafın türünü tayin edebilmek zaruridir. Özellikle konu İslam topluluğun temelini oluşturan emir sahibine muhalefet olduğu zaman Allah'tan korkan Müslüman çok dikkatli olmalı. Bir kişinin emiriyle görüş ayrılığı ona muhalefet etmeyi gerekli kılmayabilir bilakis belki caiz kılmayabilir. Veyahut belki ona muhalefeti vacip kılabilir. Bu hangi hususta anlaşamadıklarına bağlıdır. O halde ihtilaf türlerini bilmek çok önemlidir.

İhtilafın türleri ikidir:

Birincisi: İhtilafu't-Tenevvu (Çeşitlilik İhtilafı)

Çeşitlilik ihtilafı iki sözün her biri veya iki fiilin her biri doğru ve meşru olan ihtilafıdır.⁷⁹

Bu tür ihtilafta farklı söz veya fiil sahibi iki taraf da doğruya ulaşmış olur. İki taraftan her biri övülmeyi hak eder. Hiçbiri kötülenmeyi hak etmez. Ancak iki taraftan karşı tarafa haksızlık eden kötülenmeyi hak eder.

Bu ihtilaf türüne Kur'an'dan bir misal Allah (*subhanehu ve teâlâ*)'nın şu kavlidir:

مَا قَطَعْتُمْ مِنْ لِينَةٍ أَوْ تَرَكْتُمُوهَا قَائِمَةً عَلَىٰ أُصُولِهَا فَبِإِذْنِ اللَّهِ وَلِيُخْزِيَ
الْفَاسِقِينَ

“Hurma ağaçlarından her neyi kesmişseniz veya kökleri üzerinde dimdik bırakmışsanız, (bu) Allah'ın izniyledir.”⁸⁰

Sahabe (*radıyallahu anhum ecmain*) beni Nedir'i kuşattıklarında bazıları hurma ağaçlarını kesmiş bazıları da bundan men etmişlerdi. Bunun akabinde bu ayet indi ve kesenleri de kesmeyenleri de doğruladı.

79 İktidau's-Sirati'l-Mustakim, ibni Teymiyye, 37

80 el-Haşr, 5. ayet

Ve sahih Sünnet'ten kametin tek ve çift okunmasını veya değişik iftitâh dualarını veya teşehhütte okunan değişik lafızlarla rivayet edilmiş tahiyatları veya salavatları misal olarak verebiliriz.

Bu tür ihtilaflarda hak mevcut çeşitlilik dâhilinde Şari' tarafından meşru kılınmıştır. Bunun için bu tür ihtilaf caizdir, tefrika nehî ile muhatap değildir. Bu tür ihtilafta görüşünde taassup eden ve karşı tarafa görüşünü icbar ederek haksızlık eden fırkalaşmıştır ve Allah (*azze ve celle*)'nin nehî ile muhatap olur.

Bizim mevzuumuzda bu şu demek: Bu tür görüş ayrılıklarında emire itaatsizlik caiz değildir. Zira içtihadî meselelerde son söz emire aittir. Tartışılan husus ister şeri, askeri veya siyasi olsun, eğer emir görüş sahibi olacak ehliyete sahip ise durum kesinlikle böyledir. Ama görüş sahibi olacak bir ehliyete sahip değilse, birliği korumak için itaat etmek yine de vacip olur, zira emirin emrettiği meşrudur. Marufta emire itaat vaciptir. İşin çözülmesi ilim ehliyle görüşme imkânı oluncaya kadar ertelenir ve sonra iki tarafta ilme tabii olur. Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor: **“Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar; halbuki onu, Rasûl'e veya aralarında emir sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah'ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”**⁸¹

Sahabe (*radiyallahu anhum*) bir konuda emirleriyle anlayamadıklarında ve işi çözebilecek birisinin de aralarında bulunmadığında dönüp Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'e varıncaya kadar ertelerlerdi. Mesela Halid bin Velid (*radiyallahu anhu*) beni Cuzeyme esirlerin öldürülmesini emrettiğinde yanındakiler bunu reddetmişlerdi ve sonra Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'e sormuşlardı.⁸²

81 En-Nisa, 83. ayet

82 Sahihu'l-Buhari, 7189. hadis

Şu var ki, emir ister kendisinde ehliyet bulunsun ister bulunmasın, etrafında ehliyet sahibi kişileri toplaması ve bu kişilerle istişare içinde olması doğru görüş sahibi olabilmesi için elzemedir. Muhakkak ki bir emirin en büyük zenginliği etrafında bulunan akıllı, sadık ve ehil olan kişilerin bulunmasıdır.

İkincisi: İhtilafu't-Tezad (Zıtlık İhtilafı)

Zıtlık ihtilafı bir birini reddeden iki sözdür. Bu usulde ve füruda olabilir.⁸³ Bu tür ihtilafta doğruya ulaşmış olan ancak iki taraftan birisi olur. Hakka isabet etmiş olan övülmeyi hak eder, isabet etmeyen ise muhalefetine göre kötülenir ve durumuna göre münasip hükmü alır:

Birinci durum: Kişi tevhide muhalefet ederse müşrik olur.

Allah (*azze ve celle*) şöyle buyuruyor:

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ
اِخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ

“Şayet Allah dileseydi, kendilerine apaçık deliller geldikten sonra, onların peşinden gelen (ümmet)ler, birbirlerini öldürmezdi. Ancak ihtilafa düştüler; onlardan kimisi iman etti ve kimisi inkâr etti.”⁸⁴

İkinci durum: Kişi Ehl'i-Sünnet'in akide esaslarından birine ceahletinden veya tevîl ederek muhalefet ederse bidat ehlinden olur.⁸⁵ Murcie, Hârici, Mutezile, Cehmiyye, Sufi ve diğer bidat ve hevâ fırkaları buna misaldir. Ehl'i-Sünnet'in akide esaslarından birine muhalefet eden ve Kitap ve Sünnet ile sabit, açık küfür olan başka bir batıl itikadı, sözü veya ameli yoksa kâfir olmaz.

83 İktidau's-Sirati'l-Mustakim, 38

84 El-Bakara, 253. ayet

85 Yani itikadi bidat sahibi olur. Burada kastedilen ameli bidatlar değil.

Bir fayda:

Bu bidat ve hevâ fırkaları Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’in ashabına ve onlarında kendilerinden sonra gelenlere öğrettikleri akide esasları hakkında yeni görüşler ihdas etmişlerdir, lakin dinin aslını, yani Tevhidi bozmamışlardır. Bunun için Ehl’i-Sünnet bu fırkaların yaptıklarını şirkten değil, büyük günahattan addetmiştir. Bidatlerini reddetmişlerdir, sahiplerini terk etmişlerdir, kötölemiş ve teberri etmişlerdir, fakat tekfir etmemişlerdir veya tekfirlerinde ihtilaf etmişlerdir, çünkü hakka muhalefetleri ya hafi meselelerde olmuştur veyahut bidatleri bazı naslar hakkında cehaletlerinden veya fasit tevillerinden ötürü olmuştur. Hal bu olunca bidat ve hevâ fırkaların tekfiri ulema arasında içtihad mevzusu olmuştur ve bu sebepten dolayı da ihtilaf etmişlerdir. Ancak bidatlerine sebep olmuş şüphelerini gideren uzun ilmi münakaşalardan sonra halen bidatlerinde ısrar ederler, hak ve doğru olduğunu iddia ederler ve davetçiliğini yaparlarsa tekfir etmişlerdir. Zira hakkın nas eşliğinde açık ve net beyan olmasından sonra, batılda ısrar etmek ancak batılda inatlaşmaktır. Bu da icmaen küfürdür.

Üçüncü durum. Şeri’ hükümlere muhalefet eden kişi. Bu kişi ya âlimdir, şeri’ delillerden bilgisi ve imkânı nispetinde doğru hükmü istinbat etmeye çalışmıştır. Bu hususta cuhd etmiş ve tüm imkânlarını zorlamış, lakin doğruya isabet edememiştir. Böylesi hata etmiş mazeret sahibi olur. Doğruya isabet etmemiş olsa da ecir sahibidir.

Çünkü Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*) şöyle buyuruyor:

إِذَا حَكَمَ الْحَاكِمُ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ أَصَابَ فَلَهُ أَجْرَانِ وَإِذَا حَكَمَ فَاجْتَهَدَ ثُمَّ
أَخْطَأَ فَلَهُ أَجْرٌ

“Hâkim hüküm verir(ken) ictihadda bulunur ve isabet ederse onun için iki ecir vardır. Ama hüküm verir(ken) ictihâd eder de yanılırsa ona bir ecir vardır.”⁸⁶

86 Sahihu’l-Buhari, 6805. hadis, Sahihu-Muslim, 3240. hadis.

Veya bu kişi sorabileceği bir âlime ulaşamamış ve hakkı aramakta cuhd etmiş, hata yapmış bir mukallittir. Bunun da hatasını Allah (*subhanehu ve teâlâ*) bağışlar. Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor: **“Öyleyse güç yetirebildiğiniz kadar Allah’tan korkup-sakinin.”**

Ya da bu kişi Allah’ın dininde ilimsiz konuşan kendini bilmeyen cahillerdendir. Böylesi doğruya isabet etmiş olsa da günah sahibidir. Zira onun üzerine vacip olan amel etmeden önce sormaktır. Üzerine vacip olanı ihlal ettiğinden ötürü her halde günahkâr olur.

Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“Eğer bilmiyorsanız, zikir ehline sorun.”⁸⁷

Bizim konumuzda bu şu demek: Bizzat tevhide muhalefet eden veya tevhide muhalefeti emreden emire itaat hiçbir halde caiz olmaz, ona muhalefet etmek vacip olur. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*): **“Ancak açık bir küfür görürseniz ve ona dair elinizde Allah’tan açık bir delil varsa, o başka”** o zaman onlara itaat etmeyin ve savaşın. En-Nevevi (*rahimehullahu*)’ın Muslim şerhinde Kadı İyad (*rahimehullahu*) şöyle der: **“İmamda küfür görülse ve şeriatı değiştirse veya bir bidat var olsa, Müslümanların, eğer güçleri yetiyorsa, kıyam etmeleri, imamı indirip onun yerine adil bir imamı getirmeleri vacip olur... Fakat güçleri yetmezse kıyam etmeleri vacip olmaz, lakin Müslüman dinini kurtarıp başka bir yere hicret etmelidir.”**⁸⁸

Her ne kadar Kadı İyad (*rahimehullahu*) burada devlet imamı için konuşsa da, devlet imamıyla küçük emir arasında vasıfta bir fark yoktur. Emirlik şartlarında ve biat hususunda aralarında fark vardır. Bunları inşallah bir sonraki bölümde göreceğiz. Ayrıca Kadı İyad (*rahimehullahu*)’ın yukarıda bahsettiği bidat, küfür olan bidat veya Ehl’i-Sünnet ulemasının dalalet olduğu hususunda ihtilaf etmediği bidattir.

87 en-Nahl, 43. ayet

88 Şerhu’n-Nevevi ala Muslim, 3427. hadisin şerhi

Bunun için emir itikadi bir bidat sahibiye veya itikadi bir bidati emrediyorsa, emrine itaat caiz olmaz, lakin emire karşı ayaklanmak caiz olur mu, olmaz mı? Bunun cevabının birkaç yönü vardır:

Bir: Asıl olan itikadı bidat sahibi olan emirle veya bidat taifesiyle beraber olmanın veya yardımlaşmanın caiz olmayışıdır. Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بَطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا وَدُؤًا مَا
عَنِتُّمْ قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمْ
الْآيَاتِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ

“Ey iman edenler, kendinizden başkasını sırdaş edinmeyin. Onlar halinizi bozmaktan hiç geri kalmazlar. Size sıkıntı verecek şeyleri arzu ederler. Onların kinleri ağızlarından taşıp çıkmıştır. Göğüslerinde gizledikleri ise daha büyüktür. Şayet düşünürseniz işte size ayetlerimizi açıkladık.”⁸⁹

Ebu Abdullah el-Kurtubi (*rahimehullah*) bu ayetin tefsirinde şöyle der: “Allah’u Teâlâ bu ayette mü’min’lere, kâfirlerden, yahudilerden ve hevâ ehli olanlardan içli dışlı, yakın kimseler edinmeyi, görüşlerini almayı ve işlerini kendilerine havale etmeyi yasaklamıştır. Şöyle denilmiştir: “Senin izlediğin yola ve dinine muhalif olan hiçbir kimse ile karşılıklı konuşmaman gerekir.” Şair der ki: “Sen kişiye dair sorma. Onun arkadaşını sor. Çünkü her bir arkadaş beraber olduğu kimseye uyar.” Ebu Davud’un Sunen’inde Ebu Hureyre’den, Nebi (*sallallahu aleyhi vesellem*)’in şöyle buyurduğunu rivayet eder: “**Kişi, arkadaşının dini üzeredir. O bakımdan sizden herhangi bir kimse kiminle arkadaşlık ettiğine bir baksın.**” Ve ibnu Mesud’un da şöyle dediğini nakleder: “Siz insanları kardeş edindikleri kimselerle değerlendirin.” Daha sonra Allah’u Teâlâ, yakın ilişki kurmayı neden ve hangi husustan dolayı yasakladığını şöyle açıklamaktadır: “**Onlar halinizi bozmaktan hiç geri kalmazlar.**” Yani onlar, sizin halinizin bozulması için

ellerinden gelen her şeyi yaparlar. Bu da şu demektir: Onlar, zahiren sizinle savaşıyor olsalar dahi size, hileler, tuzaklar kurmakta, sizi aldatmak uğrunda ellerinden gelen hiçbir gayreti esirgemezler. Ebu Umame, Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)'in Allah'ü Teâlâ'nın: **“Ey iman edenler, kendinizden başkasını sırdaş edinmeyin. Onlar halinizi bozmaktan hiç geri kalmazlar”** buyruğu hakkında: **“Onlar Haricilerdir”** dediğini rivayet eder.”^{90 91}

Müfessirlerin çoğu ayette geçen sırdaşı, müşrikler, münafıklar ve Kitap Ehli olarak açıklamışlardır. Lakin ayetin kast ettiklerini sadece bunlarla sınırlamanın bir dayanağı yoktur. Dolayısıyla Allame Şihabü'd-din el-Alusi (*rahimehullah*) ayetle alakalı şöyle der: “Nüzul sebebi özel olsa da hüküm geneldir. Muhakkak ki muhalifi veli edinmekte fitne ve fesada olasılık vardır. Bunun için sırdaşı haricilerle tefsir edenler olmuştur.”⁹²

İki: Fakat bidat sahibi emir veya bidat taifesiyle beraberliği veya yardımlaşmayı terk etmek daha büyük bir zarara yol açacaksa Ehl'i-Sünnet ve'l-Cemaat'ın menheci bidati inkâr etmek, emredildiğinde itaat etmemek, fakat beraberliği de bozmamaktır. Ehl'i-Sünnet ve'l-Cemaat'ın büyük imamlarından olan ve Kuran mahlûktur fitnesinde sahih akideyi koruma mücadelesi akabinde İmamü's-Sunne lakabını hak eden Ahmed bin Hanbel (*rahimehullah*) zamanının idaresini oluşturan Abbasilerle beraber savaşa çıkmam diyen kişi hakkında şöyle der: “Subhanallah! Bunlar kötü insanlardır. Cihaddan geri kalıp, alıkoyan cahil kişilerdir. Onlara “herkes sizin gibi savaşmayacak olursa, o zaman kim savaşacak? Savaşmazsa, İslam yok olmaz mı? Bu durumda Rumlar (kâfirler) neler yapar?” diye sormak gerekir.”⁹³ Ve Kadı Ebu'l-Yala (*rahimehullah*) Hanbel'den şöyle nakleder: “Bağdatlı fâkihler Ebu Abdullah'ın (İmam Ahmed (*rahimehullah*)) yanında toplandılar ve dediler ki: Şu iş iyice yayıldı ve kötü bir hal aldı. (Kast ettikleri

90 Suyuti Durru'l-Mensur'da, bu hadisi ibnu Ebi Hatim ve Tabarani ceyyid senetle tahric ettiğini söyledi.

91 El-Camiu li Ahkami'l-Kuran, Al'i-İmran suresi 118 ayetin tefsirinde.

92 Ruhü'l-Meani fi Tefsiri'l-Kurani'l-Azim ve's-Sebi'l-Meseni, Al'i-İmran suresi 118 ayetin tefsirinde.

93 El-Muğni, cüz 20, sayfa 419

Kur'an'ın mahlûk olduğu sözüdür.) Biz seninle beraberiz, ne bu adamın emri altında olmaktan ve ne de hükümdarlığından razıyız. Bunun üzerine (İmam Ahmed *(rahimehullah)* şöyle der): “Size düşen kalbinizle inkâr etmenizdir. Ona itaat etmekten elinizi çekmeyin, Müslümanlar arasında ayrılık sebebi olmayın.”⁹⁴

Ve İmam ibni Teymiyye *(rahimehullah)* şöyle der: “Katıksız İslam vasat yolun ta kendisidir. Sorulanların (yani Moğolların) durumlarına gelince şöyledir: Cihad edilmesi gereken ve başka bir şekilde cihad etmenin mümkün olmadığı her emir ve her taifeyle beraber cihad etmek İslam için daha iyidir. Böyle bir durumda birlikte savaştığı taifenin masiyetlerine katılmamak için sakınabildiği kadar sakınmaktan başka çare yoktur. Allah’u Teâlâ’ya itaat olan şeylerde onlara itaat eder ama Allah’u Teâlâ’ya isyan olan şeylerde ise onlara itaat etmez. Çünkü Allah’u Teâlâ’ya isyan olan şeylerde kullara itaat yoktur. Geçmişte ve günümüzde bu ümmetin iyilerinin yolu budur. Her mükellefin üzerine vacip olan da yine budur. Bu yol, bilgisizlikten kaynaklanan ve sahte takva taşıyan Haruriler⁹⁵ ile iyi olmasalar dahi mutlak manada yöneticilere itaati vacip gören Mürcie ve benzerlerinin yolu arasında vasat olan yoldur.”⁹⁶

İşte bunun için üçüncü asırda kâfir Ubeydiler Mağrip diyarına musallat olduklarında Ehl’i-Sünnet âlimleri onlara karşı savaştıkları ve harici olan Ebu’l-Yezid el-Harici ile beraber olmayı ve onun sancağı altında Ubeydilere karşı savaşmakta ihtilaf etmediler. Kadı İyad *(rahimehullah)* Ehl’i-Sünnet ulemasının o zamanki icmasını şöyle anlatır: “Körlüğü nedeniyle Ebu Meysera hariç, meşhur fâkihlerden hiç kimse geride kalmadı. Lâkin o da, silahını çekmiş, savaşa çıkmak üzere şeyhlerle beraber insanların arasında Kiravanda yürüyordu.”⁹⁷

Muhakkak haricilerin şerri İslam ümmeti için çok büyüktür, fakat ulemanın icmasıyla kâfir olan Ubeydilerin şerri çok daha büyüktü.

94 Al-Ahkamu's-Sultaniyye, 21.sayfa

95 yani hariciler

96 Mecmuu'l-Fetava, cüz 28, sayfa 508

97 Tertibu'l-Medarik ve Takribu'l-Mesalik, 1/365

Bunun için zamanın mağripli Eh’i-Sünnet âlimleri Ebu’l-Yezid’in taşıdığı sancağın altına girmemeyi caiz görmemişleridir, çünkü bu Ubeydilere karşı savaşın terk edilmesi manasına gelirdi. Bu elbette din ve İslam halkı için çok daha büyük zararlara yol açacaktı. Fakat emirliğine de kayıtsız şartsız boyun eğmemişlerdir. Aksine aralarında en meşhurlarından olan Ebu İshak es-Sibai (*rahimehullah*) Ebu’l-Yezid’in adamlarına işaret ederek şöyle demiştir: “Bunlar kible ehлиндendir. Onlar ise (yani Ubeydiler) kible ehlerinden değiller. Onlar Allah düşmanlarıdır. Allah bizi Ebu’l-Yezid ile muzaffer kılsa onun itaatine girmeyiz, çünkü o haricidir.”⁹⁸

Hanefi âlimlerin büyüklerinden olan es-Serahsi’de (*rahimehullah*) “Adalet ehli müslümanların haricilerle beraber müşriklere karşı savaşmalarında bir beis yoktur” der. “Çünkü bu durumda küfrü def etmek ve İslam’ı üstün kılmak için savaşıyorlar. Bu ise aslen emredilmiş olan savaş türüdür. Bu Allah’u Teâlâ’nın kelimesini yüceltmektir” der.⁹⁹

Üç: Bidat sahibi emir veya bidat taifesiyle beraberlik veya yardımlaşma daha büyük bir zararı def etmeye değil, ancak emirin veya taifenin sahip olduğu bidati savunmaya ve güçlendirmeye hizmet edecek ise, beraberlik caiz olmaz, karşı çıkıp ayrılmak gerekli olur. Bunun için es-Serahsi (*rahimehullah*) “Adalet ehlerinden birisi bir harici taife ile beraber başka bir harici taifeye karşı savaşması caiz olmaz. Böyle bir savaşta ancak haricilerin konumu güçlenecektir. Zira Müslümanlardan bâği bir taifeye karşı savaşmak, ancak o taifenin tekrar Allah’ın emri altına girmesi için mubah kılınmıştır. Bu durumda ise bu amaç gerçekleşmiyor, çünkü sadece hâricilerin konumu güçleniyor” demiştir.¹⁰⁰

Şeri’ hükümlere muhalefet eden fâsık, fâcir emire gelince, masiyet olan bir şey emrederse itaat etmek caiz olmaz, fakat ona başkaldırmak ve karşı çıkmak da caiz olmaz. Emir sahibinin günahı veya zulmü kendisine ise, mesela uyuşturucu kullanıyor veya İslam

98 Es-Siyeru li’z-Zehebi, 15/154

99 Şerhu’s-Siyeri’l-Kebir, 2969. madde

100 Şerhu’s-Siyeri’l-Kebir, 2970. madde

ordusunun kaniyla hak ettiği ganimetleri kendi menfaati için çalışırsa, zararı İslam toplumuna ve cihada olmazsa ve aldığı kararlar ve verdiği emirler tebâsının maslahatına da zarar vermiyorsa tebânın yapması gereken, hikmet ve emir sahiplerine laik bir üslup ile iyiliği emretmek ve kötülüğü nehyetmek olur, ona nasihat etmek ve aynı zamanda Allah ve Rasûlüne itaat üzere sabretmek olur.

Lâkin emir sahibi içtihadî bir meselede muhalefet etmişse ve seri' görüş sahibi olacak ehliyete sahip ise veya en azından yanında şeri' görüş sahibi olan ve onun danışabileceği ilim ehli varsa karşı çıkmak kesinlikle caiz olmaz. Aksine emrine itaat edip birliği korumak vacip olur. Bunun için Osman (radıyallahu anhu) Mina'da namazı dört rekât kıldığında ibni Mesud (radıyallahu anhu): "İnna lillahi ve inna ileyhi raciun, ben Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem), Ebu Bekir ve Ömer (radıyallahu anhuma) ile beraber Mina'da namazı iki rekât kıldım. Dört rekât olarak kılınan namazın, iki rekâtı kabul olursa ne iyidir" dedi, fakat Osman (radıyallahu anhu)'nun arkasında namazı terk etmedi de. İnsanlar ona: "Osman'ı eleştirdin, ama sen de dört rekât kıldın" dediklerinde "İhtilaf şeridir" dedi. Veya el-Beyhaki'nin rivayetinde "Ben ihtilaftan nefret ederim" dedi.

Muhakkak sabit olan Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)'in, Ebu Bekr ve Ömer (radıyallahu anhuma)'nın Mina'da namazları iki rekât kılmış olmalarıydı, fakat Osman (radıyallahu anhu) müçtehid bir imamdır, tevile açık olan bir hususta içtihad etmiştir, aslen haram olan bir şey de yapmamıştır, aksine öğlen, ikindi ve yatsı namazların dört rekât olmaları sabittir. Osman (radıyallahu anhu) ikamet ve sefer meselesinde içtihad etmiştir. Her ne kadar ibni Mesud (radıyallahu anhu) Osman (radıyallahu anhu)'nun görüşüne katılmasa da, birliği korumak için, ihtilafa sebep olmamak için, ayaklanmak için fırsat kollayan kalpleri kara kişilere imkân vermemek için emirinin içtihadına itaat etmiştir. Buna benzer durumlarda her Müslümanın emirine karşı tutumu böyle olmalıdır.

Ama emir sahibi ilim ehlinden değilse, etrafında ilim ehli olanlar da yoksa veya var ama kendi cehaletini onlara tercih ediyorsa o zaman yukarıda fâcir emir için söylenenler bu hususta da geçerli olur.

Çünkü bu davranışla Allah (*azze ve celle*)’nin “**eğer bilmiyorsanız, zikir ehline sorun**”¹⁰¹ buyruğuna isyan etmiş olur. Cehaletinden ve cehaletinde inadından dolayı tebâya dini ve içtimai bir zarar gelecek olursa bu husus hakemlik yapacak şeri’ bir meclise taşınması lazım gelir.

Nitekim sahabe de aralarında halledemedikleri meseleleri Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’e götürüp onu aralarında hakem kılarlardı. Ondan sonra da hakemlik Kitap, Sünnet ve ulemanın icmasıyla meşru ve bağlayıcı kalmıştır.

* * *

iirvecihad.com

BEŞİNCİ FASIL:
**Emir Sahibine Muhalefet
Ne Hallerde Caiz Olur?**

Bu soruya cevap vermeden önce şunu tembihlemek isterim: Bu fasıl emir sahiplerine muhalefet etme yollarını açmak için kaleme alınmamıştır, aksine birçok Müslümanın emirinden meşru ayrılma sebebi olarak zannettiği şeyin şeran bir sebep olmadığını göstermek için yazılmıştır.

Emirin velayeti ve ona itaat emri ne hallerde düşeceği hususu eski kitaplarda büyük imamlık olarak isimlendirilen devlet imamlığı (halife) için işlenmiştir. Bizim burada konumuz devlet imamı değil, fakat bu çok önemli değil, çünkü büyük ve küçük imamlık arasında vasıfta bir fark yoktur. O da bu da meşruiyetini Kitap ve Sünnetten almıştır. Ona da buna da itaat etmek vaciptir, isyan etmek haramdır. **“Ey iman edenler, Allah’a itaat edin ve Rasûle itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de”** ayeti kerimesinde geçen ulu’l-emre (emir sahiplerine) itaat emri devlet imamı veya genel emir için ve özel emirler için geçerlidir. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*) bu hususu açıkça beyan ediyor: **“Her kim bana itaat ederse, Allah’a itaat etmiştir. Her kim bana isyan ederse, Allah’a isyan etmiştir. Her kim benim emirime itaat ederse, bana itaat etmiştir. Her kim de benim emirime isyan ederse, bana isyan etmiştir.”**¹⁰² Devlet imamı Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihi vesellem*)’dir, onun emirleri de genel veya özel küçük emirlerdir.

Aralarında hiç mi fark yok diye sorulsa, derim ki: Hayır büyük ve küçük imamlık arasında pekâlâ fark vardır. Şöyle ki, emirlik şartlarında fark vardır. Kadı Ebu Yala (*rahimehullah*) “Ahkamu’s-Sultaniyye”-sinde devlet imamının (halifenin) şartlarını dört olarak şöyle sayar:

102 Sahihu’l-Buhari, 6604. hadis, Sahihu-Muslim, 3418. hadis.

Bir: Kureyşten olması.

İki: Kadılık vasfına sahip olması, yani erkek, hür, baliğ, akıl, ilim ve adalet sahibi olması.

Üç: Allah yolunda cihadı, siyaset ve ceza hukukunu ayakta tutması.

Dört: İlim ve dinde insanların en faziletlilerinden olması.¹⁰³

El-Maverdi (*rahimehullah*) bu şartlara ilaveten imamlığı icra edebilecek beden sağlığını da zikreder.¹⁰⁴

Bu şartlardan genel emir için Kureyşten olması aranmaz ve özel emirin buna ilâveten kadılık vasfına sahip olması da şart değildir. Lakin ilim ve fıkıh sahibi olması muhakkak daha güzel olur.¹⁰⁵ Diğer şartlara gelince, bunlar küçük, özel emirlikte aranır.

İki: Mesuliyet alanında fark vardır. Devlet imamı ümmetin din ve dünya işlerinin umumundan mesul iken, genel emir tayin edildiği bölge ve halkından sorumludur, özel emir ise sadece kendisine emirlik verilmiş olan alanda tebâsının işlerinden mesuldür.

Üç: Biatte fark vardır. En önemlileri şunlardır:

Bir: Devlet imamına biat, Ehlu'l-Halli ve'l-Akd'in ona biat etmesiyle veya bir önceki imamın onu halefi tayin etmesiyle veya silah gücüyle iktidar sahibi olmasıyla, her bir Müslüman üzerine vacip olur.

Salih bir ameli işlemek üzere özel bir beraberliğe giren Müslümanların kendi aralarında birine biat etmeleri ise başka Müslümanları bağlamaz. Ancak kendi iradesiyle o muayyen kişiye biat veren kişiyi bağlar.

103 Bk. Al-Ahkamu's-Sultaniyye, Ebu Yala, 20. sayfa

104 Bk. Al-Ahkamu's-Sultaniyye, el-Maverdi, 5. sayfa

105 Bk. Al-Ahkamu's-Sultaniyye, Ebu Yala, 37. sayfa

İki: Devlet imamına dinin her hususunda itaat vacip iken, özel beraberliklerde itaat sadece beraberliğin konusu için vaciptir.

Üç: İmama yapılan biat meşru bir mâni söz konusu oluncaya dek itaati gerekli kılar, özel beraberliklerde ise biati belirli bir süreye veya başka şartlara bağlamak caizdir.

Konumuza geri dönelim. Yukarıda emire muhalefetin caiz hatta vacip olacağı bazı durumlardan bahsettik. Bunlara şu durumları da ilave edebiliriz:

Bir: Emirnin açıktan büyük günah işlemesi. Bu haliyle tebâya kötü örnek olması, konumundan ötürü bu günahların yayılmasına ve hafife alınmasına sebep olması ve dolayısıyla tebâyı ifsad etmesi. Nasisihat, daha yüksek mercilere şikâyet ve şeri bir meclise başvurudan sonra halen büyük günah işlemekte ısrar ederse itaatın terki caiz olur.¹⁰⁶

İki: Mesuliyetini üstlendiği cemaate ve müslümanlara ihanet etmesi halinde itaatten çıkmak caiz olur. Mesela beraberliğin konusu olan salih ameli (mesela Allah yolunda cihad) veya biatleşildiği gâye ve hedefi terk ederse. Veya biatleşildiği gâyeye meşrû olmayan yollarla ulaşmaya çalışırsa veya düşmanla Müslümanların aleyhine veya zararına gizli veya açık antlaşmalar yaparsa veya kâfir düşmanlara berî olmayı terk ederse, cihadı iptal ederse ve kâfirlere dayanırsa. Veya Müslümanların sırlarını ifşa ederse. Bütün bu hallerde emire muhalefet caiz olur. Tabii bu haller büyük küfür derecesine yükselir ise muhalefet caiz değil bilakis vacip olur.¹⁰⁷

Üç: Emirliğini icra edebilmesi için elzem olan duyu veya bedensel organlardan birisini yitirdiği halde ve bundan dolayı tebâsının işlerini artık düzgün bir şekilde yürütemez ve maslahatlarını koruyamaz bir hale gelmiş ise o zaman işini naibine devretmesi gerekir. Ehlu'l-Halli ve'l-Akd yeni bir emir tayin edinceye kadar tanzimin

106 Bk. El-Muğni, 20/420

107 Aynı yer

işlerini emir naibi sürdürür. Emir sahibi kişi bundan imtina eder ve emirliğinde diretirse nasihat, daha yüksek mercilere şikâyet ve hakemlikten sonra muhalefet edip, itaatten çıkmak caiz olur. Böyle bir halde ahdi bozmuş olan emir olur, zira onun görevi tanzimin ve fertlerin maslahatını korumaktır. Tabii ki önce nasihat edilmesi gerekir. Nasihat emirin tebâsı üzerinde hakkıdır. Rasûlullah (sallallahu aleyhi ve alihi vesellem) **“din nasihattır”** dediğinde “kime ey Allah’ın Rasûlü” diyorlar. Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) **“Allah’a, Kitabına, Rasûlüne, Müslümanların imamlarına ve bütün Müslümanlara”** buyuruyor.¹⁰⁸ Bu fayda vermezse onun bir üstü olan emir sahibine şikâyet edilmesi gerekir. Sahabe (radıyallahu anhum)’da emirlerini Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem)’e şikâyet ederlerdi. Bunun akabinde tanzimin kıyâdesi gerekli olanı yapacaktır. Fakat bu da fayda vermezse şeri bir meclise müracaat edilmesi gerekir. Bu meclisten de emirin sorumluluğu düştüğü yönünde karar çıkarsa, fakat emir emirliğinde ısrar ederse fertlere itaatten çıkmak caiz olur.

Daha önce geçtiği gibi emirlik şartları vardır. Devlet imamı ve genel emirlik için değil, şu zamanımızda en yaygın olan küçük, özel emirlikler için konuşursak erkek, hür, balığ, adalet, görüş ve siyaset sahibi, cesur, tebâ ve maslahatlarını himaye eden, Allah yolunda cihadı ayakta tutan, görevinin icrasına engel olmayacak duyu ve bedensel noksanlara sahip olmayan birisi olması şarttır.

Dört: Esir düşmesi ve esaretten yakında kurtulma ihtimali olması veya esaretten kurtulma ihtimali olmasa da kendisine sağlıklı bir şekilde ulaşma imkânı olmaması. Zira emirin esaret halinde cemaatin işlerini yürütmesi muhaldir. Emir in doğru ve isabetli kararlar verebilmesi için ki karar mercii o dur, cemaatin durumuna ve cemaatin içinde bulunduğu ortamın durumuna ve vakıya iştirak eden diğer unsurların durumlarına vakıf olması şarttır. Özellikle bu cihad cemaatleri için geçerlidir.

Bir cihad cemaatin emiri muhakkak ona tabi olan mücahidlerin halini, cihad ettiği bölgenin ve tesiri olacak olan diğer bölgelerin durumunu ve düşmanın durumundan haberdar olması lazım ki, doğru ve isabetli kararlar alabilsen. Bu ise esaret halinde mümkün değildir. Şu halde dinin maslahatı için ki cihad fi sebilillah din maslahatını korumak için emredilmiştir ve mücahidlerin maslahatı için emir naibi işleri üstlenir. Asıl emirin esaretten kurtulması yakın bir ihtimal ise böyle olur, fakat emirin esaretten kurtulması uzak bir ihtimal ise ve emir sahibine ulaşmak mümkün ise, en azından yeni bir emir tayin edilinceye kadar, emirliği naibine, naibi yoksa bir kişiye devretmesi talep edilir. Emir sahibi buna itiraz eder ve emirliğini bırakmazsa Ehlu'l-Halli ve'l-Akd yeni bir emir tayin eder. Bu durumda emire muhalefet caiz olur bilakis elzem olur. Zira dinin ve Müslümanların maslahatı söz konusudur. Din ve Müslümanların maslahatı muhakkak ferdin maslahatına mukaddemdir.

Son olarak tekrar şunu hatırlatmakta fayda var, doğrusu bu ne kadar çok hatırlatırsa yerindedir, emir sahiplerine itaat vaciptir, onların itaatinden çıkmak ve onlara muhalefet etmek aslen caiz değildir. Fakat bazı hallerde bu caiz, bazı hallerde vacip olabilir. Vacip olan hallerde değil, caiz olacağı hallerde yine de muhalefetin zarar ve faydalarına bakmak gerekir. Zira bu hallerde muhalefet her ne kadar genel itibariyle caiz olsa da, birliğin bozulmasına sebep olacak ise, güçsüzlüğe güçsüzlük katacak ise, fitneye fitne ekleyecek ise, umumi maslahat şahsi maslahattan dolayı bozulacak ise, bu durumlarda has olarak muhalefet caiz olmaz. Bunun için muhakkak fayda zarar dengesine bakmak lazım gelir. Bu ise herkese beyan olmayabilir, dolayısıyla genel olarak şöyle bir şey demek son derece önemlidir: Emir sahibine muhalefet, onun itaatinden çıkma durumları muhakkak ilim ehliyle istişare edilmeli, zira bizim gerekçe olarak gördüğümüz belki şeran gerekçe olmayabilir veyahut şeran gerekçe olabilir, fakat zarar faydadan daha büyük olabilir.

Bu halleri görmek ve doğru değerlendirmek bize gizli ve kapalı kalabilir, bunun için bizden daha basiretli olanlara danışmak elzemdir. **“Onlara güven veya korkuya dair bir haber gelince hemen onu yayarlar; hâlbuki onu, Rasûl’e veya aralarında emir sahibi kimselere götürselerdi, onların arasından (istinbat ehli olanlar) işin içyüzünü anlayanlar, onun ne olduğunu bilirlerdi. Allah’ın size lütuf ve rahmeti olmasaydı, pek azınız müstesna, şeytana uyup giderdiniz.”**¹⁰⁹

* * *

iirvecihad.com

ALTINCI FASIL:

**Bir Cemaatten Ayrılmak
Ne Halde Caiz Olur?**

Cemaatlerin oldukça fazla olduğu ve aslen bu taaddüde hiç de ihtiyaç olmayan bir bölgede yaşadığın zaman maalesef böyle bir husus da gündem oluyor. Doğrusu bu konuya hiç girmek istemiyorum, fakat beyana ihtiyaç duyduğumuz bir konu olduğu için en azından bazı noktalara temas etmek istiyorum. Tevfik Allah'tandır.

1. Cemaat Kavramı

Lügatte cemaat lafzı **جَمْعٌ** dan türemiş ve herhangi bir mesele hakkında toplanıp, bir araya gelen topluluk manasındadır. Veya tefrikasının zıddı olan **اجْتِمَاعٌ** dan türemiştir. Veyahut **اجْمَاعٌ** den türemiştir. Bu halde cemaat ittifak etmiş topluluk manasına gelir.

Şeriatta manasına gelince:

Ebu İshak eş-Şatibi (*rahimehullah*) naslarda var olan cemaat kavramına İslam uleması beş mana verdiklerini söyler:

Bir: Cemaat, Müslümanlardan oluşan en büyük topluluktur. Bu Ebu Mesud el-Ensari ve ibni Mesud (*radiyallahu anhuma*)'dan nakledilen görüştür.

İki: Cemaat, müçtehid ve âlimlerin önde gelenlerinin oluşturduğu topluluktur. Bu Abdullah bin Mubârek ve İshak bin Rahaveyh'in görüşüdür.

Üç: Cemaat özellikle sahabe-i kiramdır. Bu Ömer bin Abdilaziz'in görüşüdür.

Dört: Cemaat, İslam ehlinin cemaatidir. İmam eş-Şafii (*rahimehullah*) şöyle der: “Cemaati oluşturan Müslümanlar Allah’ın kitabının, sünnetin ve kıyasın manasında gaflete düşmezler. Gaflet, ancak fırkalaşmaktır.”

Beş: Cemaat, Müslümanların bir emir üzerinde birleşerek meydana getirdikleri topluluktur. İmam ibni Cerir et-Taberi (*rahimehullah*) şöyle der: “Bir emirin başa geçmesine görüş birliği ile cemaat karar verdiği zaman, bu cemaatten ayrılan kimse cahiliye ölümü üzere ölür. İşte bu cemaat, Ebu Mesud el-Ensari’nin ifade ettiği cemaattir. Onlar insanların çoğunluğu, ilim ve din ehli olanların hepsidir. Bunlar, en büyük topluluktur. Ömer bin Hattab (*radıyallahu anhu*) bunu açıklamıştır. Amr bin Meymun el-Evdi’den rivayet edildiğine göre şöyle demiştir: Ömer (*radıyallahu anhu*) (öldürülmek üzere) yaralandığında Suheyb’e şöyle dedi: “İnsanlara namazı sen kıldır. Osman, Ali, Talha, Zubeyr, Sa’d ve Abdurrahman yanıma gelsinler. Oğlum, ibni Ömer evin bir kenarında dursun. Onun bu işte yeri yoktur. Ey Suheyb! Onların başına kılıçla dikil. Eğer bu altı kişiden beşi (tayin edilen halifeye) biat eder, birisi dönerse, onun başını vur! Dördü biat eder, ikisi dönerse onların da başlarını vur! Ta ki tek kişi üzerinde güvenilir bir şekilde birleşsinler.” İmam et-Taberi (*rahimehullah*) devamla şöyle der: “Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’in ayrılmamayı emrettiği ve onun dışında tek olarak kalanı “ayrılmış” olarak ifade ettiği cemaat, Ömer (*radıyallahu anhu*)’nun halifeyi seçmek üzere bir araya getirdiği cemaatin bir benzeridir. Ömer (*radıyallahu anhu*) belirlediği cemaatten bir veya ikisinin, topluluğa aykırı davranması halinde boyunlarının vurulmasını emretmiştir. Bu topluluğun sayıca çoğunluğu biat etmek üzere birleşmiş olanlardır. Azınlıkta kalanlar ise ayrılmış olanlardır.”¹¹⁰

Sonra İmam eş-Şatibi (*rahimehullah*) şöyle der: “Sözün hulâsası şudur: Cemaat, Kitap ve Sünnete uygun davranan imam etrafında toplanmak anlamı çerçevesinde döner durur. Bu ise açıkça şunu göstermektedir ki, sünnet olmayan bir husus üzerinde toplanmak söz

konusu hadislerde zikredilen cemaat anlamının dışına çıkmaktadır. Haricilerle onların durumunda olanlar gibi.”¹¹¹

Şeri’ naslar ve ulemanın sözlerinde cemaat şeri’ bir kavram olarak birbirine yakın manalar içermektedir. Bununla beraber hepsi şeri’ cemaati şu şekilde sınırılıyorlar: Cemaat, Ehl’i-Sünnet, sünnete tabi olanlar, hak ehli ve kurtuluşa eren fırkadır. Bunlar da sahabe (*radıyallahu anhum*) ile onlara güzellikle uyan hidayet imamları, dinde fıkıh ve ilim ehli ile kıyamet gününe kadar mü’min’lerden onlara uyup, yollarını izleyen kimselerdir. Cemaat, Sünnet etrafında toplanan, hakkın etrafında ve imamların etrafında toplanan kimselerdir. İşte bunun için “Ehl-i Sünnet ve’l-Cemaat” olarak isimlendirilmişlerdir.

Bunun için Şari’ herhangi bir din veya dünya işini Sünnet üzere yerine getirmek için bir araya gelen insanlara cemaat adını vermiştir. Mesela Ömer (*radıyallahu anhu*)’nun Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’den işittiği şu sözde olduğu gibi:

كُلُّوا جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا فَإِنَّ الْبَرَكَةَ مَعَ الْجَمَاعَةِ

“Yemeği hep birlikte yiyiniz ve dağılmayınız. Çünkü şüphesiz ki bereket cemaat ile birliktedir.”¹¹²

Veya ibni Ömer (*radıyallahu anhuma*)’nın naklettiği şu hadiste olduğu gibi:

صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ أَفْضَلُ مِنْ صَلَاةِ الْفِدِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً

“Cemaat ile kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir.”¹¹³

Bu gösteriyor ki sâlih bir amel işlemek üzere (bir amelin sâlih olması için ihlâs ile ve sünnete uygun olması şarttır) bir araya gelen Müslümanlar cemaat olmuş olurlar. Buna şu zamanda dünyanın her

111 El-İtisam, 265

112 Sunenu-ibni Mace, 3287. hadis

113 Sahihu-Muslim, 1509. hadis

tarafına yayılmış olan cihad cemaatleri de dâhildir. Muhakkak cihad fi sebilillah sâlih amellerdendir. Bu ameli Sünnet üzere yerine getirmek için bir araya gelenler mücahid cemaat olmuş olurlar.

Şu halde bidat ve hevâ ehli olanlar cemaatten değiller. Veya bidat bir amel işlemek üzere bir araya gelenler veya aslen sâlih bir ameli Sünnet dışı işlemek üzere toplananlar da cemaat olmazlar. Zira Rasûlullah (sallallahu aleyhi vesellem) meşhur fırka hadisinde cennete gidecek olan tek kurtulmuş fırka için **“o cemaattir, cemaattir”** der.¹¹⁴ O cemaatin de özelliklerini anlatırken şöyle der: **“Benim ve ashabımın buldukları üzeri olanlar.”**¹¹⁵ Bu bidat ve hevâ fırkaların şeri’ cemaat olmamalarını gerektirir.

Bunun gibi, meşru imamdan ve cemaatten ayrılanlar da cemaat kavramına dâhil olmazlar. Sünnetin gerektirdiği yolu izlemeyen, ilim ehline uymayan, şeri’ manasıyla var olan cemaatin istikametine boyun eğmeyenler de cemaat kavramının dışında kalırlar. Böyleleri Müslüman cemaatten sayılmazlar, aksine bunlar fırkalaşmış, uzaklaşmış ve helâk olma yoluna girmiş olanlardır.

2. Cemaat Kurmak Caiz Midir?

Yukarıda geçtiği gibi, salih bir ameli işlemek için bir araya gelmek Şari’ tarafından cemaat olarak isimlendirilmiştir. Bu, bu manada bir cemaati oluşturmanın caiz olduğunu gösterir. Bu durum, oluşturulmuş olan söz konusu küçük cemaatin (salih bir ameli beraber işlemek üzere toplanan Müslümanlar), Müslümanların Sünnet üzere olan imamın etrafında toplanan büyük cemaatin dışında olmalarını gerektirmez. Bilakis bu hal Sünnete muhalif olup, şeri’ cemaat kavramına ters düşer. Bu naslarda tefrika olarak isimlendirilen durumdur. Bu hem haramdır ve hem de ayrılan fırkaya karşı tekrar İslam cemaatine dâhil oluncaya kadar savaşmayı da caiz kılar. Müslümanların dine hizmet etmek için cemaatleşmeleri, cemaatlerin adedi çoğalması, büyük cemaatin bir parçası olmaları şartıyla caizdir. Bu beraberlik en azından fikri ve hareki olma zorundadır.

114 Musnedu-Ahmed, 12501. hadis

115 Sunenu't-Tirmizi, 2853. hadis. Et-Tirmizi "hadis mufesser, hasen, gariptir" der.

Güç ye yönetim şartı taşımayan salih ameller için cemaatleşme meselesini bu şekilde ele alabiliriz, lakin güce ve yönetime bağlı olan amellerin bağımsız çoğalmasına cevaz verilmemiştir. Cihad ameli gibi. Muhakkak cihad için güç ve nizam şarttır. Bunu sağlayan da birliktir. Bağımsız cemaatleşme birliği bozup, hem gücün bölünmesine, dolayısıyla kaybına, hem de nizamsızlığa sebep olacaktır. Bu ise hem manen hem de madden ilahi nusrete mâni olacaktır. Şüphesiz bu en büyük zarardır. Bunun için ulema cihad amelinde bağımsız cemaatleşmeye cevaz vermemiştir.

Bağımsız cemaatleşmeden kast ettiğim, büyük cemaatten bağımsız, munferid cemaat oluşturmaktır. Bilakis bu tefrikadır.

Pekâlâ, büyük cemaat kimdir? Biraz önce ulemanın cemaat kavramına “en büyük topluluk” manasını verdikleri geçmişti. İşte bu büyük cemaattir. Hilafetin kaim olduğu zamanda büyük cemaat meşru imamın etrafında toplanan İslam ehlidir. Hilafetin kaim olmadığı zamanlarda büyük cemaat, Rabbani ulemanın ve ümmetin önde gelenleri dâhil oldukları, İslam ehlinin birleştiği ve hilafetin ikamesi için cihad eden topluluktur. Küçük cemaatler muhakkak büyük cemaatle beraberlik içinde olma zorundadır. Bu beraberlik tanzimi değil, sadece siyasi ve hareki de olsa. Zira büyük cemaat meşruiyetini İslam ehlinin, bunlar arasında özellikle rabbani ulemanın ve İslam önderlerin toplanmasından alan cemaattir. Bunun için bölgesel küçük cemaatler büyük cemaate bağlanmalı, büyük cemaat yoksa sahada öncü olan cemaate tabi olarak büyük cemaati oluşturmalılar.

Bir mesele:

Bir bölgede birden fazla cihad cemaati bulunduğunda ne yapılmalıdır?

Yeni bir cemaat oluşturarak bölünmüş gücü daha da bölmek ve düzensizliği güçlendirmek asla caiz olmaz. Bu durumda doğru olan var olan cemaate katılarak birliği oluşturmaktır.

Fakat kim kime katılacak? Sonra gelen önce olana mı katılacak yoksa önceliğe bakmaksızın cihad amelini daha düzgün yürütene mi tabi olunacak?

Bildiğim kadarıyla iki görüşü de savunan âlimler vardır. Daha önce de geçtiği gibi Allah (*azze ve celle*) emaneti ehline vermeyi emretmiştir “Allah size, mutlaka emanetleri ehli olanlara vermenizi emreder.” Böylece hem dinin hem toplumun hem de fertlerin maslahatı en iyi korunmuş olur. Buna göre cihad amelini en düzgün yürüten cemaate tabi olmak gerekir denilebilir. Fakat naslara ve cumhur ulemanın sözlerine bakıldığında önceliğe itibar edilmesi gerektiği racih olan olduğu görülmektedir. Ebu Hureyre (*radıyallahu anhu*) Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’in şöyle buyurduğunu rivayet eder:

كَانَتْ بَنُو إِسْرَائِيلَ تَسُوسُهُمُ الْأَنْبِيَاءُ كُلَّمَا هَلَكَ نَبِيٌّ خَلَفَهُ نَبِيٌّ وَإِنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي وَسَيَكُونُ خُلَفَاءُ فَيَكْتُمُونَ قَالُوا : فَمَا تَأْمُرُنَا قَالَ فُوا بِيئَعَةِ الْأَوَّلِ
فَالأَوَّلِ أَعْطَوْهُم حَقَّهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ سَأَلَهُمْ عَمَّا اسْتَرْعَاهُمْ

“İsrail oğullarını nebilere yönetirdi. Ne zaman bir nebi ölse onun yerine başka bir nebi gelirdi. Benden sonra nebi gelmeyecek, halifeler olacak ve çoğalacaklardır.” Bunun üzerine; “Bize ne emredersin?” diye soruldu. Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*): “Önce olanın biatine bağlı kalınız. Onlara haklarını veriniz. Allah yönettiklerinin hesabını onlardan soracaktır.”¹¹⁶

Ulemanın cumhuruna göre hadis ilk halifeye verilen biatin sahih, ondan sonra diğerine verilen biatin batıl olduğuna ve ilke vefa vacip iken, sonrakine vefa haram olduğuna delildir.¹¹⁷ Hatta Nebi (*sallallahu aleyhi vesellem*) sonra biat alanın öldürülmesini emreder. “Şayet iki halifeye biat verilirse, ikisinin sonrakini öldürün.”¹¹⁸ Çünkü

116 Sahihu'l-Buhari, 3196. hadis. Sahihu-Muslim, 3429. hadis

117 Bk. Şerhu'n-Nevevi ala Muslim, 3429. hadis. El-Mufhem, babu'l-vefai bi beyati'l-evvel. Umdu'tu'l-Kari, 5543. hadis. Fethu'l-Bari, 3268. hadis

118 Sahihu-Muslim, 4905. hadis. Musnedu-Ebi Avane, 7133. hadis

Müslümanların arasında tefrikaya sebep olup Müslümanların birliğini bozuyor. Bunun için Rasûlullah (*sallallahu aleyhi ve alihî vesellem*) **“Her kim ümmetimin birliğini bozmak isterse, boynunu vurun”**¹¹⁹ ve İmam Muslim (*rahimehullah*)’ın rivayetinde **“Her kim toplanmış ümmetimin birliğini bozmak isterse- kim olursa olsun- boynunu kılıçla vurun”**¹²⁰ buyurmaktadır. Çünkü Müslümanların vahdeti, tek saf olmaları en önemli dini gâyelerindedir. Dolayısıyla **“kim olursa olsun”** bu vahdeti bozacak olursa öldürülür. Bu kişinin ne nesebine, ne şöhretine ne de faziletine bakılmaz. Dolayısıyla buradan ilk görüş sahiplerin görüşün zayıflığı da ortaya çıkıyor. Zira Şari’ halifenin tayininde faziletine itibar etmemiştir. Evet, iptidaî olarak imam olacak kişinin faziletine elbette bakılır, fakat vakıada en ehil olan tayin edildikten sonra daha ehil birisi ortaya çıksa, onun ehliyetine bakarak ilkinde biati bozup, ikincisine biat vermek caiz olmaz. Bunun için el-Maverdi (*rahimehullah*) şöyle der: “İhtiyar ehli (Ehlu’l-Halli ve’l-Akd) cemaatten bir kişinin en faziletli olduğu hususunda karar kıldıklarından ve imam olarak biat ettikten sonra daha faziletli birisi çıksa, ilk öncenin biati geçerli olur, onu bırakıp daha faziletli olan ikincisine dönmek caiz olmaz... İmamlık şartlarında taksiri yoksa daha az faziletli olanın imamlığını daha faziletli olanın varlığı engellemez.”¹²¹

Yukarıda geçen hadiste de ilmen ve ahlaken en faziletli olmasa da meşru imam olmasıyla bağlılığın gerekliliğine işaret vardır. **“Önce olanın biatine bağlı kalınız”**, yani imamlık şartlarını taşıyan, Ehlu’l-Halli ve’l-Akd’in biat ettiği meşru imam, **“onlara haklarını veriniz”**, yani işitip, itaat edin ve biatinize vefalı kalın, **“Allah yönettiklerinin hesabını onlardan soracaktır”**, yani imamın size karşı bir taksiri olursa, siz ona hakkını verin, size yaptığı haksızlığı Allah (*azze ve celle*) ondan soracaktır. Burada imamın en faziletli olmayabileceği ifade ediliyor. Lâkin bu hali ona verilmiş biati bozmaya izin vermez. Bilakis önce olan o ise, yani meşru imam o ise, **“önce olanın biatine bağlı kalınız.”**

119 Sunenu’n-Nesei, 3957. hadis. El-Mucemu’l-Kebir, 489. hadis

120 Sahihu-Muslim, 4902. hadis. Sunenu-Ebi Davud, 4762. hadis. Musnedu-Ahmed, 18321. hadis. Musnedu- Ebi Avane, 7146. hadis.

121 El-Ahkamu’s-Sultaniyye, 8

Bu görüşe şöyle itiraz edilebilir: Söz konusu hadisler ve âlimlerin sözleri İmamü'l-Azam, yani halife için var olmuştur, küçük cemaat ve emiri için değil. Cemaat emirini halifeye benzetmek doğru değildir.

Bu doğrudur. Daha önce aralarındaki farklara biraz değinmiştim. Fakat Şari' birden fazla halifenin varlığını İslam ümmetinin vahdetini korumak için men etmiştir, hatta vahdeti korumak için sonra gelenin öldürülmesini bile emretmiştir. Şari'nin bu hükümde ki maksadı vahdetin bölünüp, parçalanmasını engellemek olduğu açık ortadadır. Bölgede veya sahada en eskiye tabi olmaksızın maksatta aynen budur, vahdetin korunması, mücahidlerin bölünüp, parçalanmalarını engellemektir. Dolayısıyla maksatta bir benzerlik vardır. Şeri' maksada itibar edip, belirli şeri' bir maksadı koruyan bir hüküm açık nas bulunmayan, lakin benzeri bir maksada sahip olan nazil meseleye uygulamak sahabeden beri ulemanın izlediği bir yoldur.

Bunun için doğru olan sonrakilerin öncekilere tabi olmasıdır. Sonrakiler ilmen, siyaseten ve askeri yönden öncekilerden daha üstün olsalar da, vahdeti korumak için, fitne ve tefrikaya sebep olmak için eskilere tabi olmalılar. Allahu A'lem.

Burada şunu da söylemekte fayda var: Yeniler eskilere tabi olmalarını halinde, yani sonrakilerin öncekilerden ayrı cemaatleştikleri durumda öldürülmelidirler demiyorum. Ölüm hükmü ümmetin safını bölüp, meşru, Sünnete uygun imama karşı çıkan için var olmuştur. **“Her kim toplanmış ümmetimin birliğini bozmak isterse kim olursa olsun- boynunu kılıçla vurun”**¹²² ve **“Şayet iki halifeye biat verilirse, ikisinin sonrakini öldürün.”**¹²³

Ayrıca sonrakilerin öncekilere tabii olma zorunluluğu elbette ancak öncekilerin Sünnet üzere olmaları ve cihadın gayesini nebevi menheç ile sürdürmeleri halinde kaim olur.

122 Sahihu-Muslim, 4902. hadis. Sunenu-Ebi Davud, 4762. hadis. Musnedu-Ahmed, 18321. hadis. Musnedu- Ebi Avane, 7146. hadis.

123 Sahihu-Muslim, 4905. hadis. Musnedu-Ebi Avane, 7133. hadis.

3. Cemaatin Hedefi Nedir?

Yukarıda geçtiği gibi, şeri' cemaat, Sünnet üzere olan, hakkın etrafında ve Sünnet üzere olan imamların etrafında toplanan kimselerdir. Şu halde cemaatin hedefi muhakkak toplanmalarına sebep teşkil eden ameli nebevi menheç üzere eda etmesidir. Bunun için işlerinde nebevi menheçten ayrılanları Ehl'i-Sünnet uleması fırkalar olarak addetmişlerdir, yani nebevi yoldan sapmış, ayrılmış olanlar olarak addetmişlerdir.

Bir cihad cemaatinin hedefine gelince, cihad amelini nebevi menheç üzere eda etmektir. Bu da daha önceki sayfalarda tafsili şekliyle geçtiği üzere Tevhid üzere saf birliğini oluşturmak, korumak ve emire işitip itaat etmekle olur. Bunun için şunu açık ve net söyleyebiliriz: Bu gayeyi taşımayan bir topluluk meşrû, yani şeri' ahkâmın terettüp ettiği şeri' bir cemaat değildir. Bu hal üzere olan topluluklar cemaat değil fırkadırlar. Bu fırkalarla beraberlik ve bağlılık konusu daha önce mevzubahis olan bidat ve hevâ fırkaları gibidir.

Bazı cihad bölgelerinde siyasi ve emni sebeplerden ötürü tek isim altında cemaat olma durumunda zarar faydadan büyük olacaksa, değişik isimler altında hareket etmeye bir mani yoktur. Lâkin bu ayrılık sadece isimlerde olmalı, idare, siyaset, fikir ve harekette değil. Allah'u A'lem.

4. Ahdi Bozmanın Hükümü

Her türlü ahdi bozmak dinimizde haramdır, büyük günahlardandır. İster ahit Müslümanlar arasında olsun, ister kâfirlerle olsun. İster kâfir zimmi olsun ister harbi olsun. Allah *(subhanehu ve teâlâ)* şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوْفُوا بِالْعُقُودِ

“Ey iman edenler! Akitleri yerine getiriniz.”¹²⁴ İbni Abbas (*radıyallahu anhuma*) “akitler, yani ahitler” demiştir.¹²⁵

Ve Allah (*subhanehu ve teâlâ*) şöyle buyuruyor:

وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ كَانَ مَسْئُولًا

“Verdiğiniz sözü de yerine getirin. Çünkü verilen söz, sorumluluğu gerektirir.”¹²⁶

Bunların içinde en büyüğü muhakkak halifeye verilen ahdi bozmaktır. Küçük cemaat emirine, ders halka emirine, muasker emirine, ameliyye emirine vs. emirlere verilen ahitleri bozmakta büyük günahlardandır. İbni Receb (*rahimehullah*) şöyle der: “Ahitleri bozmak her halde haramdır. İster ahit sahipleri Müslüman olsun ister olmasın. Bunun için ibni Ömer (*radıyallahu anhuma*)’nın Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*)’den rivayet ettiği hadiste şöyle geçer: “**Kim haksız yere ahitli olan bir kişiyi öldürürse, cennetin kokusunu alamaz. Hâlbuki onun kokusu kırk yıllık yolculuk mesafesinden alınabilir.**” Allah’u Teâlâ, sözlerine sadık kaldıkları takdirde, müşriklerle yapılan ahitlerin yerine getirilmesini emretmiştir. Müslümanların kendi aralarında yaptıkları ahitleri yerine getirmek çok daha gerekli ve bozmanın günahı daha büyüktür. Ahitlerin en büyüğü, imama yapılan ahittir.”¹²⁷

İbni Abbas (*radıyallahu anhuma*)’nın rivayet ettiği hadiste Rasûlullah (*sallallahu aleyhi vesellem*) şöyle buyuruyor:

مَنْ رَأَى مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَضْرِبْ عَلَيْهِ فَإِنَّهُ مَنْ فَارَقَ الْجُمَاعَةَ شَبْرًا
فَمَاتَ إِلَّا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً

124 El-Maide, 5. ayet

125 Bk. Camiu'l-Beyan fi Tefsiri'l-Kuran, ayetin tefsirinde.

126 El-İsra, 34

127 Camiu'l-Ulumi ve'l-Hikem, 48. hadisin şerhinde.

“Kim emirinden hoşlanmadığı bir şey görürse sabretsin. Çünkü şüphesiz bir karış cemaatten ayrılan ve ölen kişi ancak câhiliyye ölümü ile ölür.”¹²⁸

İbnu Ebi Hamza (*rahimehullah*) şöyle der: “Ayrılmaktan maksat, en ufak bir şeyle de olsa, biat edilen emire biati bozup ondan ayrılmaktır. **“Bir karış”** diyerek bu ima edilmiştir. Çünkü böyle bir şey yapmak, haksız yere kanların dökülmesine yol açar.”¹²⁹

İbni Hacer (*rahimehullah*) şöyle der: “Cahiliyye ölümünden maksat, cahiliyye insanların ölümü gibi dalalet üzerinde ölmek ve itaat edilen bir imama sahip olmadan ölmektir. Çünkü cahiliye insanları böyle bir şey bilmezlerdi. Lâkin bundan maksat böyle yapanın kâfir olarak ölmesi değil, asi olarak ölmesidir. Benzetmenin zahiri manada olması da muhtemeldir. Bu durumda, kendisi cahil olmasa da cahiliyyeden birisi gibi ölmüş olur. Veyahut bu, sakındırmak ve alıkoymak anlamında kullanılmış olup zahiri mana kastedilmemiştir. “Cahiliyye” kelimesinden maksadın benzetme olduğunu **“Kim cemaatten bir karış ayrılırsa, sanki İslam bağıını boynundan atmış gibi olur”** hadisi de desteklemektedir.”¹³⁰

5. Bu Faslın Sonucu

Müslüman Allah’a (*azze ve celle*)’ye ortak koşmayan, emir ve nehiylerine boyun eğen, zahiren ve batinen teslim olmuş olan kişidir. Müslüman hoşuna gittiği ve gitmediği her şeyde Rabbine itaat edendir. Allah (*azze ve celle*) halveti değil ülfeti ve vahdeti emretmiştir. Enaniyeti değil içtimayı emretmiştir. İslam cemaatini oluşturmak Ehl’i-Sünnet ve’l-Cemaat için en yüce vecibelerdendir. Cemaat ise işitmek ve itaat etmektir. Şeri’ cemaatten ayrılanı Şari’ cahiliye ölümüyle tehdit etmiştir. Şeri’ cemaate ve imamına karşı çıkana ölüm hükmünü vermiştir. Kim olursa olsun. Bu İslam ehlinin vahdetinin ne kadar önemli olduğunu gösteriyor. Şeri’ emir ve nehiyeler şeri’ maksatları

128 Sahihul-Buhari, 6531. hadis. Sahihu-Muslim, 3438. hadis.

129 Fethu'l-Bari, 6645. hadis

130 Fethu'l-Bari, 6645,6646. hadisler

korumak için vaz edilmiştir. Şeri' maksatlar din, can, akıl, ırz, neseb ve maldır. Şari'nin teşri kıldığı her hüküm bu beş amacın gerçekleşmesi içindir. Bunun için her şeri' emir ve nehiy muhakkak bu beş esastan mefseleti def etmek için teşri olunmuştur. Bu şeri' maksatlar derece derecedirler. Şeriatın en yüksek amacı dini korumaktır, sonra canı, sonra aklı, sonra ırz ve nesebi sonra malı. Haksız yere can almak haram kılınmıştır, çünkü dinin amacı canı korumaktır. Fakat dinin korunması için öldürmek elzem ise, öldürmek caiz kılınmıştır bilakis emredilmiştir. Mesela cihadda olduğu gibi. Zira dini korumak şeriat için canı korumaktan daha yüksek bir amaçtır. Müslümanların vahdeti de şeriat için canı korumaktan daha yüksek bir amaçtır, bunun için vahdeti bozanların ölümüne hükmetmiştir. Zira Müslümanların vahdeti dinin korunması için elzemdır. Param parça olan Müslümanlar Allah'ın dinini koruyamazlar, ancak kendi aralarında ihtilaflara düşerler ve dine zarar vermek isteyenlere fırsat verirler. Bunun önünü kesmek için- bize merhametinden- Allah (*azze ve celle*) bu amacın gerçekleşmesini bize bırakmamış ve bizim için bağlayıcı hükümler vaz etmiştir. Hoşumuza gitse de gitmese de boyun eğeceğimiz, itaat edeceğimiz hükümler. Çünkü biz Müslümanız, Allah'a zahiren ve batinen teslim olmuş kullarız.

“Hep birlikte Allah'ın ipine sımsıkı sarılın ve dağılıp, ayrılmayın.”

“Allah'ın bana emrettiği beş şeyi ben de size emrediyorum: Cemaati, işitip itaat etmeyi, hicreti ve Allah yolunda cihadı.”

“Yeryüzünün herhangi bir yerinde bulunan üç kişiye başlarına bir emir tayin etmeden bulunmaları helal değildir.”

“Ey iman edenler, Allah'a itaat edin ve Rasûle itaat edin ve sizden olan emir sahiplerine de.”

“Kim cemaatten bir karış ayrılırsa, sanki İslam bağımlı boynundan atmış gibi olur.”

“Kim emirinden hoşlanmadığı bir şey görürse sabretsin. Çünkü şüphesiz bir karış cemaatten ayrılan ve ölen kişi ancak cahiliyyeye ölümü ile ölür.”

Şu halde itaatkâr kullar Rabbinin ve Rasûlün buyruklarına, hoşuna gitse de gitmese de, boyun eğmelidir. Bir karış olsa da şeri' cemaatten ayrılmamalı, hoşlanmadığı şeyler görse de, sırtını dövüp elinden malını alsa da, meşru emir sahibine karşı çıkmamalıdır. Bu belki bazı haller ve zamanlarda nefsimize ağır gelebilir, fakat İslam budur, nefsi ilahi hükümlere itaatkâr kılmaktır.

Kâmil ve pak dinimizde esas olan budur. Fakat bazı hallerde emir sahibine ve ahitlenilmiş cemaate muhalefet, hatta ayrılmak caiz olur. Bu haller yukarıdaki sayfalarda teferruatıyla geçti. Tekrar toparlayacak olursak bu haller şunlardır:

Bir: Emir sahibinin Tevhide muhalif olması (müşrik olması) veya tevhide muhalefeti (şirki) emretmesi.

İki: Emir sahibinin açık küfür işlemesi.

Üç: Emir sahibinin itikadi bidat sahibi olması veya bu bidati emretmesi veya bu bidate çağırması.

Dört: Emir sahibi açıktan büyük günah işlemesi.

Beş: Mesuliyetini üstlendiği cemaate ve Müslümanlara ihanet etmesi.

Altı: Emirliğini icra edebilmesi için elzem olan duyu veya bedensel organlardan birisini yitirmiş olmasına rağmen emir sahibinin emirlikte ısrar etmesi.

Yedi: Emir sahibinin esir düşmesi.

Sekiz: Cemaatin asıl gayeden, Kur'an ve Sünnet'i ihya etmekten sapması.

Dokuz: Cemaatin cemaati tesis eden salih amelden sapması.

On: Şartlı ahitleşme durumunda, emir sahibinin veya cemaatin şartlardan birisini ihlâl etmesi.

On bir: Emir sahibinin cemaatten ayrılmaya icazet vermesi.

On iki: Cihad kifâyeti ancak belirli bir kişiyle oluşması. Zira cihad aslen farzı kifâyedir. Belirli hallerde farzı ayn olur. Bu hallerden birisi, belirli bir bölgedeki cihad için vacip olan kifâyet belirli bir alanda sadece belirli bir kişinin varlığı ile kaim olmasıdır. Bu halde bu kişi üzerine bu bölgede o muayyen alanda cihad farzı ayn olur. Mesela bir bölgede düşmanın en güçlü ve etkin silahı casusiye uçaklarıysa ve başka bir bölgede bir Müslüman bu uçakları imha etme bilgisine sahip ise, bu kişiye bu bölgeye gelip bu alanda cihad etmesi farzı ayn olur. Zira bu bölgedeki cihad ancak onun varlığı ile yeterli olur. Ve eğer bu kişi başka bir cihad cemaatindeyse, ya emirin izniyle veyahut ta izni olmadan ihtiyaç duyulduğu cihad cemaatine katılması vacip olur. Emir izni olmasa da caizdir, çünkü bu halde o belirli bölgede cihad üzerine farzı ayn olmuştur. Ona izin vermeyen emire itaat etmesi halinde Allah (*azze ve celle*)'ye asi olmuş olur. Emir Allah (*azze ve celle*)'ye isyan emrettiği halde itaat caiz olmaz. Bu bir ve iki, emir sahibi Allah (*azze ve celle*)'nin **“İyilik ve takva konusunda yardımlaşın”**¹³¹ buyruğuna da muhalif olmuş olur. Zira özel küçük cemaatler en azından gaye birliğini oluşturmaları vaciptir. Bunun aksine hareket eden Sünnet üzere toplanmış olmaz ve meşru cemaatte olmaz. Böyle bir topluluk ile beraberlik aslen caiz değildir.

On üç: Cemaatin şeri' mahiyetine ters düşmesi, yani ilkerle vahdeti aramayıp ayrı durması.

On dört: Cemaatin şeri' manada büyük cemaatin istikametine boyun eğmemesi.

On beş: Cemaatin ilim ehline uymaması.

Tüm bu maddelerin ayrıntıları daha önceki sayfalarda geçti.

iirvecihad.com

HATİME

Bu mütevazî çalışmayı bitirirken şunu tekrar hatırlatmak istiyorum. İslam dini kâmil, muhakkak tüm maslahatları toplamıştır ve tüm mefsedetleri def etmiştir. Teşri kılınmış her emir ve nehiy insanoğlunun maslahatını korumak ve ondan zararı def etmek içindir. Şu halde ilahi emir ve nehiylere uymak bizim faydamızdır. Muhakkak ki bizi yaratan bizim ihtiyaçlarımızı bizden daha iyi bilendir. Maslahatımızın nerde ve nasıl olduğunu bizden çok daha iyi bilen O'dur.

İmam ibni Kayyim (*rahimehullah*) **“Allah’ı unuttukları için Allah’ında kendilerini kendilerine unuttuğu kimseler gibi olmayın”** ayetinde şöyle der: “Bu ayet hakkında iyice düşünmek gerekir. Çünkü bu ayetin altında çok yüce ve çok büyük bir mana bulunmaktadır. Bir kimse Rabbini unuttuğunda Rabbi de ona kendi şahsiyetini ve kendi nefisini unutturur da, o kendi şahsını unutan kimse, kendi hakikatini ve kendi maslahatlarını bilemez. Çünkü o ahireti hakkında ve varacağı yeri hakkında istikametini ve kurtuluşunu unutmuş böylelikle de başıboş salıverilmiş hayvanlar makamında terk edilmiş ve atılmış olur. Hâlbuki nice hayvanlar vardır ki yaratıcılarının kendilerine bahsettiği hidayet üzerine devamlı oldukları için maslahatlarını, faydalarını ve menfaatlerini o kimseden daha iyi bilirler. İşte bu kimse yaratılmış olduğu fitrattan çıkmış, Rabbini unutmuş ve Rabbi de ona bundan dolayı zatını ve zatının sıfatlarını unutturmuştur. Unutulan nefis ise ahiretinde ve varacağı yerde kişiyi kemâle erdirmez, konumunu arttırmaz ve muvaffak etmez.”¹³²

Muhakkak insanoğlunun en önemli maslahatlarından birisi salih toplumu oluşturmaktır. Salih toplumun oluşması için de toplumun fertleri salih, yani Rabbinin buyruklarına boyun eğmiş, itaatkâr kullar olma zorundadır. Bunun için Allah (*subhanehu ve teâlâ*) toplumun fertleri kendi nefislerinde olanları değiştirmedikleri sürece toplumu değiştirmeyeceğini haber vermiştir.

إِنَّ اللَّهَ لَا يُعَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُعَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

“Bir toplum kendi özlerindekiyi değiştirenceye kadar Allah onlarda bulunanı değiştirmez.”¹³³

Allame Camalu'd-din el-Kasimi (*rahimehullah*) şöyle der: “Bu ayette büyük bir tehdit ve kesin korkutucu bir uyarı vardır. Şöyle ki, eğer dine tutunanlar doğru yoldan sapar, hevâlarına uyar ve dini edep-leri ve hak Sünneti terk ederlerse, belalara ve musibetlere düşmeyi hak ederler. Böylece birlikleri bozulur, güçleri zayıflar ve düşmanları onlara musallat olur. İbnu Ebi Hatim de ki bir hadis-i kudsi de şöyle geçer: “Allah’a itaat üzere olan ve sonra isyana dönen hiçbir kasaba veya aile halkı yoktur ki, Allah da onlar için sevdiklerini hoşlanmadıklarına değiştirmesin.” İbnu Ebi Şeybedeki rivayet de şöyledir: “Bana istemediğim masiyet üzere olup sonra istediğim itaate giren hiçbir kasaba veya aile halkı yoktur ki, ancak onları istemedikleri azabımdan istedikleri rahmetime döndürmüştür.”¹³⁴

Evet! Toplumun ıslahı muhakkak fertlerde başlamalı. Her bir fert Rabbiyle kendi ilişkisini düzeltmeli, buyruklarına kayıtsız ve şartsız boyun eğmeli. Hareketlerimizi Rabbimize itaatimiz belirlemeli, nefsi arzularımız veya hevâmız değil. Aksi takdirde el-Kasimi (*rahimehullah*)’ın dediği gibi ilahi cezayı hak ederiz, birliğimiz bozulur, gücümüz zayıflar ve düşman bize musallat olur.

133 Er-Rad, 11. ayet

134 Mehasinu't-Tevil, ayetin tefsirinde

Bu zaten hazırda halimiz değil mi denilse, derim ki evet, lakin kendi amellerimiz (masiyetlerimiz) bizi bu hale soktuysa, kendi amellerimiz (itaatimiz) bizi bu halden çıkaracaktır. **“Bir toplum kendi özlerindeki değiştirinceye kadar Allah onlarda bulunamı değiştirmez.”** Bu değişim elbette umumen olması gerekir, yani her alanda ve herkes tarafından. Yoksa Allame Muhammedu'l-Emin eş-Şenkiti (*rahimehullah*)'ın dediği gibi: “(Ceza) değişimin bazılarında olmasından ötürü olması doğrudur. Uhud gününde olduğu gibi. Okçular özlerindeki değiştirmeleri sebebiyle musibet hepsini kuşatmıştı. (*sallallahu aleyhi vesellem*)’e “Aramızda salihler bulunurken helak olur muyuz?” diye sorulduğunda şöyle cevap verdi: **“Evet, eğer pislik (masiyet) çoğalırsa.”**¹³⁵

Şu halde aramızda itaatkâr kulların sadece varlığı kâfi değildir. Bu salih kullar Allah’a itaat hususunda öncüler olma zorundadırlar. Muhakkak her alanda, fakat özellikle vahdet ve iştirip itaat etme hususunda. Bu sadıklar vahdeti arayıp gerçekleştirmeliler; Müslümanlar onlara tabi olacaktır.

Allah (*azze ve celle*) kalplerimizi birleştirsün ve tek safta toplansın, başımıza salih emirler getirsin, bizi onlara itaatkâr ve sadık kılsın.

Salât ve selâm Rasûlullah’ın, ehlinin, ashabının ve onların yolunu izleyenlerin üzerine olsun.

Tarık Ebu Abdullah

1 Receb 1432

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ilmvecihad.com